

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

Csatlós Erzsébet

Az Arktisz nemzetközi jogi helyzete
PhD értekezés

Tézisek

Témavezetők:

Prof. Dr. Bodnár László
egyetemi tanár

Prof. Dr. Blutman László
tanszékvezető egyetemi tanár

SZEGED, 2011

Az Arktisz az nekünk,
ami a mediterráneum volt a görögöknek és rómaiaknak:
a világ közepe.”¹

1. A témaválasztás és az értekezés alapja

A témaválasztás aktualitását a jég drasztikus olvadása miatt a térségre összpontosuló, egyre fokozódó nemzetközi figyelem adja, amely a sarkvidéki államok jogait ötvözik a terület kiaknázása tekintetében.

Az értekezés középpontjában az állami uralom arktiszi térhódítása áll. A XV. század vége felé számos állam jelezte tengeri területek iránti igényét, amelynek gyökere a római korra vezethető vissza, amikor a Földközi-tengert *mare nostrum*nak (a mi tengerünknek) tekintették.² A jelenlegi rezsím alapjai a XVII. században alakult, amikor két elmélet csapott össze. Az egyik *Grotius mare liberum* elve, amely minden állam számára a szabad hajózást, kereskedelmet és a kiaknázást hirdeti, mivel a tengeri területeket nem lehet állami uralom alá vonni.³ Ezzel szemben *Selden a mare clausum*ot, így a tenger állami uralom alá vonását proklamálta.⁴ Az átmenetet *Welwood* képviselte, aki a grotiusi elveket vallotta azzal kiegészítve, hogy a parti állam biztonsága érdekében a part menti vizeken az adott államot többletjogok illetik meg.⁵

Az évek során a *mare clausum* teóriája feledésbe merült, és az államok többsége a mai fogalmak szerinti parti tengerre korlátozta a biztonsági sávon való állami szuverenitásgyakorlást,⁶ azon túl viszont a grotiusi nyílt tengerek szabadsága érvényesült.⁷

A *status quo* a kontinentális talapzat rejtett értékeinek napvilágra kerülésével változott meg, amikor a *Truman-deklarációval* 1945-ben megindult a vízi területek iránti terjeszkedési

¹ HAYTON, Robert D.: “Polar Problems and International Law.” *AJIL*, Vol. 52. No. 4. 1958. p. 747.

² FAWCETT, J.E.S.: “How Free are the Seas?” *International Affairs*, Vol. 49. No.14. 1973. p. 14-22.

³ GROTIUS, Hugo: *The Freedom of the Seas, or the Right Which Belongs to the Dutch to take part in the East Indian Trade*. The Lawbook Exchange, Ltd., 2001. Letter II.

⁴ FAWCETT: i.m. p. 14.; CHURCHILL, Robin Rolf- LOWE, Alan Vaughan: *The Law of the Sea*. Manchester University Press ND, 1988. p. 3-4.; DUPUY, René Jean – VIGNES, Daniel: *A Handbook on the New Law of the Sea*. Vol. 1. Martinus Nijhoff Publishers. 1991. p. 386-387.

⁵ BRUHÁCS, János: *Nemzetközi jog II. Különös rész*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2010. p. 104.

⁶ *Fisheries case (United Kingdom v. Norway)* [1951] ICJ Rep. 116. p. 132.; *Territorial Sovereignty and Scope of the Dispute (Eritrea v. Yemen)* [1998] 22 UNRIAA 209. p. 239.; BROWNLIE, Ian: *Principles of Public International Law*. Clarendon Press, Oxford, 1979. p. 156.

⁷ SCACKELFORD, Scott J.: “The Tragedy of the Common Heritage of Mankind.” *Stanford Environmental Law Journal*, Vol. 27. 2009. p. 114.

hullám.⁸ Az 1958-as tengerjogi kodifikációs egyezményekkel hivatalosan is megszületett az eddig szokásjogban élő parti tenger és csatlakozó övezet,⁹ valamint a kontinentális talapzat,¹⁰ mint olyan tengeri jogi kategória, amelyen állami szuverenitás még meghatározott mértékben gyakorolható.¹¹ Sőt, az 1982-es Montego Bay-ben született, jelenleg hatályos tengerjogi egyezmény már a kizárólagos gazdasági övezettel újabb ponton csorbította a nyílt tengerek szabadságát.¹²

Az állami terjeszkedési vágy azonban nem csökkent.¹³ A világ rendkívül vonzó térsége az Arktisz, amely évszázadokig a jég birodalma volt, és amely számos kiaknázásra váró gazdasági értéket rejt: a zömmel tengeri területből álló Arktisz. A térség jogi helyzetével kapcsolatos bizonytalanságok eredője az 1907-ben született területszerzési jogcímnek szánt *szektorelmélet*, annak félreértelmezése, továbbfejlesztése, továbbá a parti államok szuverenitás-féltése által kiváltott jogirodalmi káosz.

Az értekezés azt a kérdéskört járja körbe, hogy vajon az Arktisz – elsősorban vízi – területére, ugyanazok a jogi szabályok vonatkoznak, mint a Föld bármely más vizére, vagy az egyedülálló, különleges jellemvonásai speciális rendelkezések, netalán új jogi kategóriák alkalmazását indokolják, hiszen jogi szempontból a története az általánostól való eltérésre épül.

2. Az értekezés célja és a kutatás során alkalmazott módszerek

Az értekezés célja az Arktisz nemzetközi jogi helyzetének tisztázása, az azzal kapcsolatos vitatott kérdések elemzése, a térségre vonatkozó jelenlegi parti állami szabályozás, illetőleg nemzetközi kooperáció áttekintése, kiértékelése, valamint ennek fényében a terület jövőbeni jogi helyzetének meghatározása volt. Ennek nyomán a magyar szakirodalom jó részében uralkodó azon nézetet igyekszik megcáfolni, amely szerint az Arktisz a szektorelmélet alapján öt parti állam – területe. Az értekezés megírásakor nehézséget jelentett, hogy a témának nincs

⁸ Az USA akkori elnöke deklarálta, hogy a kontinentális talapzatot, lévén az államterület szárazföldi meghosszabbítása a víz alatt, a parti állam kizárólagos kiaknázási joga terheli. Proclamation Concerning United States Jurisdiction over Natural Resources in Coastal Areas and the High Seas. Department of State Bulletin. Vol. 13. 1945. p. 485.

⁹ Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone. Geneva, 29 April 1958, 516 UNTS 205.

¹⁰ Convention on the Continental Shelf. Geneva, 29 April 1958, 499. NTS 311.

¹¹ COBBETT, Pitt: *Cases on International Law*. Vol. 1. Peace. Sweet & Maxwell, London. 1947. p. 136-144.

¹² United Nations Convention on the Law of the Sea Montego Bay, 10 December 1982. 1833 UNTS 3. [UNCLOS] 55-75. cikk.

¹³ TREVES, Tullio: "Governing The Oceans: Risks and Potential Conflicts." XVII. Malente Symposium. More than Water – Oceans and Global Responsibility. Luebeck, 12-14 October 2008.

www.draeger.com/HG/internet/pdf/Stiftung/081104_rede_treves.pdf - (2010. 09.01.)

magyar szakirodalma, a rendelkezésre álló írások java része is meglehetősen hanyagul kezeli nemcsak a sarkvidékek jogi helyzetét, és a tengerjog szabályai tekintetében sem mindig nyújt helytálló, és kellően részletes bemutatást. Ezt az értekezés igyekszik korrigálni, illetve a hiányokat pótolni.

A kutatás kiindulópontjában annak elemzése áll, hogy vajon a 2007-es orosz kontinentális talapzat igények, illetve a kanadai szigetvilág között húzódó Északnyugati-átjáróra vonatkozó szuverenitás-kérdések a nemzetközi jog szerint jogszerűek-e vagy sem. A disszertáció az igények jogszerűségének vizsgálata során számos egyéb, az Arktisz jogi helyzetével kapcsolatos problémát vet fel, nem beszélve a környezetvédelmi problémák és az Arktisz kapcsolatáról.

A disszertáció a felmerült kérdések megválaszolásához a területszerzés nemzetközi jogi szabályait, a tengerjog kialakulásának folyamatát, illetve jelenleg hatályos rendelkezéseit, az érintett államok gyakorlatát, valamint a mindezt összegező és kiértékelő jogirodalmat veszi számba, és az esetjog feldolgozásával együtt számos dogmatikai kérdést elemez.

3. Az értekezés felépítése és tudományos eredményeinek összefoglalása

Az Arktisz különleges fizikai adottságaira, és az államok eltérő igényeire figyelemmel, az értekezés földrajzi közegek szerinti tagolásban halad előre a téma feldolgozásában. Ennek megfelelően vizsgálja a szárazföld, a jégtakaró, a vízi terület és a kontinentális talapzat, valamint az állami szuverenitás kérdésének dogmatikai és gyakorlati elemzését követően a nemzetközi szervezetek Arktiszra vonatkozó programjai, továbbá az Arktisz környezetvédelmét biztosító rezsim kiértékelése, és a védelem színvonalának javítása érdekében tett javaslatokkal zárul a gondolatmenet.

A disszertáció a következő kérdésekre próbál választ adni.

3.1. Miért kell az Arktisszal foglalkozni?

Az értekezés első fejezete az Arktisz területének meghatározását követően a térség gazdasági, navigációs, stratégiai értékeit, valamint a klímaváltozásban játszott kulcsfontosságú szerepét igyekszik hangsúlyozni, és bizonyítani.

Mintegy fél évszázada ismert, hogy az Arktisz alatt húzódó kontinentális talapzat becslések szerint 100-200 billió hordó kőolajat, és 2-3000 trillió köbméter földgázt tartalmaz.¹⁴ A tömeges kiaknázási munkálatokat azonban jelenleg még jelentősen akadályozza a zord klíma, a jeges környezet, valamint az a tény, hogy a kontinentális talapzat külső határa – és néhol az államok közötti határok – még nincsenek megállapítva.

Az északi vizeket még jó ideig jég fogja borítani, annak ellenére, hogy már előfordult, hogy – azért az Északi-sarkhoz képest igencsak délre, a szárazföldhöz viszonylag közel eső – Északnyugati-átjáró területéről 2007 nyarán egy időre eltűnt a jég.¹⁵ A globális felmelegedésnek, valamint a technikai fejlődésnek köszönhetően viszont már most nyilvánvalóvá vált az útvonal jelentősége.¹⁶ A Tokió-London hajózási útvonal például az eddigi 13.800 mérföldről csaknem a felére csökkenne,¹⁷ ha a két óceán közötti átjárás a Panama-csatornán kívül máshol is biztosított lenne.¹⁸

Ami a közlekedésben akadályt – úgy, mint a látási nehézségek, a jég jelenléte, a viharos időjárás –, az a hadászatban stratégiai előnyt jelent, amelyet a hidegháború idején ki is használtak. Részben a hidegháborús örökség, részben pedig a jelenlegi kihívásokra adott válasz – illegális migráció, csempészet, valamint egyes parti államoknál az állami szuverenitás biztosítása – eredményeként jelentős rendészeti, és hadi bázisként funkcionál a terület.¹⁹

Az egyedülálló környezeti feltételek miatt az Arktisz a klímaváltozásban is szerepet játszik: területét az éghajlatváltozás következményei pusztítják, amelynek hatására végbemenő – végső soron emberi tevékenységre visszavezethető – folyamatok az áramlatok miatt a világ többi részére is eljutnak. A probléma másik oldalát pedig az Arktisz sérülékeny ökoszisztémája adja, amelyre a szennyezések egyelőre beláthatatlan következményekkel

¹⁴ USGS Arctic Oil and Gas Report Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle. A USGS fact sheet from July 2008 <http://geology.com/usgs/arctic-oil-and-gas-report.shtml> (2009.12.15.)

¹⁵ Sea Ice in Retreat. The New York Times. 01.10. 2007. http://www.nytimes.com/interactive/2007/10/01/science/20071002_ARCTIC_GRAPHIC.html (2010.11.10.)

¹⁶ „Warming Opens Northwest Passage,” <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6995999.stm> (2009.04.26.); THEOLOGITIS, Dimitrios: “The EU Perspective for Energy and Maritime Transport.” Speech at Conference „Common Concern for the Arctic” Ilulissat, Greenland, 9 September 2008. p. 113. http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2008-750/at_download/publicationfile (2009.12.02.)

¹⁷ 25.557,6 km-ről 13.890 km-re. 1 angol tengeri mérföld = 1852 m.

¹⁸ POTTS, Tavis – SCHOFIELD, Clive: “Current legal developments: the Arctic.” *International Journal of Marine & Coastal Law*, Vol. 23. No. 1. 2008. p. 156.

¹⁹ RUSSELL, Anthony: “Carpe Diem: Seizing Strategic Opportunity in the Arctic.” *JFQ*, No. 51. 2008. p. 96-97.

hatnak, de a terület speciális környezetvédelmi igényeit a nemzetközi jog nem a megfelelő hatékonysággal veszi figyelembe.²⁰

3.2. A parti államok és az Arktisz: milyen jogcímek alapján uralható a terület?

Az értekezés áttekinti a térség állami főhatalom alá vonásával összefüggő jogi kérdéseket, a sarkkörü államok hajdani és jelenlegi követeléseit, illetőleg elemzi a releváns területszerzési jogcímeket és teóriákat: a felfedezést, az okkupációt és a szektorelméletet.

Az értekezés második fejezete a szárazföldi Arktisz-területek feletti állami uralom kérdéskörét járja körbe. A térségben a XV. század végén indult meg a szárazföldi területek államterülethez csatolásának folyamata, amikor a kor hajósnepei megpróbálták az addig ismeretlen térséget feltérképezni. A szárazföldi területek vonatkozásában felmerült problémát a zord körülmények jelentették, amelyek a felfedezésen túlmenően a terület birtokbavételét nehezítették, gátolták.

Az Északi-sarkkörön túl számos szigetet felfedeztek, azonban a jeges vizek, valamint a zord körülmények nem igazán kedveztek annak, hogy a terület megszerzésével járó előnyöket ki tudják használni, illetve hogy uralmukat megfelelő módon reprezentálják az adott területen. Ekkor merültek fel igazán a *földrajzi egybefüggőségen* alapuló elméletek, amelyeket először a XVIII. század során, az afrikai gyarmatosítások idején alkalmaztak, hogy a part menti kisebb enklávékhoz újabb és újabb területeket csatolhassanak.²¹ Leginkább azonban a tengeri területek, és mindenekelőtt a kontinentális talapzat jogintézményének keretei között használták fel őket, mint területszerzési jogcím: a megszerezni kívánt területet a felfedezés jogcíméhez hasonlóan a saját államterületük folytatásaként tekintettek, és ezen a jogcímen vonták a joghatóságuk alá.²²

A földrajzi összefüggés egyik speciális verziója a szektorelmélet, amely esetén hosszúsági és szélességi körök alkalmazásával célozták meg a meglévő területek növelését. A disszertáció az elmélet gyökereiből kiindulva vizsgálta annak létjogosultságát, és levezeti,

²⁰ KOHN, Marek: "The Arctic Killers." *New Statesman*, 13 August 2007. p. 24-26.; BUDIKOVA, Dagmar: "Role of Arctic sea ice in global atmospheric circulation: A review." *Global and Planetary Change*, Vol. 68. 2009. p. 149-163.; WEST, Mary Beth: "Arctic Warming: Environmental, Human, and Security Implications." *Vanderbilt Journal Of Transnational Law*, Vol. 42. 2009. p. 1083-1087.; "Trouble in the Arctic: how will warmer weather affect life at the top of the world." *GeoTrek*, Vol. 12. No. 12. 2007. p. 2-3.; MUIR, Magdalena, A. K.: "Oceans and Climate Change: Global and Arctic Perspectives." *Sustainable Development Law and Policy*, Vol. 7. 2006. p. 54.

²¹ SHAW, Malcom N.: *International Law*. Cambridge University Press, 2003. p. 456.

²² INCH, Donald, R.: An Examination of Canada's Claim to Sovereignty in the Arctic. *Manitoba Law School Journal*, Vol. 1. 1962-1965. p. 48-49.

hogy miért nem alkalmazható területszerzési jogcímként.²³ Megállapítja, hogy területszerzési jogcímként sem a Poirier-féle, kizárólag a szárazföldekre vonatkozó verzió,²⁴ sem annak szovjet jogirodalomban megjelent mutációja²⁵ nem állja meg a helyét, és az erre alapozott területszerzési szándékot az érintett államok – a Szovjetunió és Kanada – már a XX. század elején feladták, míg mások – Dánia, Norvégia és az USA – soha nem is tulajdonítottak relevanciát az elméletnek.²⁶

3.3. Befolyásolja-e az Arktisz vízterületének jogi minősítését a különböző jégformációk jelenléte? Hogyan minősíthető nemzetközi jogi szempontból a jég?

Az értekezés harmadik fejezete annak kérdését járja körbe, hogy a térségben található jég – amely miatt sokszor a szárazföld szabályainak analógiáját akarták a térségre alkalmazni – vajon értékelhető-e külön nemzetközi jogban releváns jogi kategóriaként, vagy semmiben sem változtatja meg a Jeges-tenger jogállását a felszínének részben vagy teljesen fagyott állapota. Jégre vonatkozó *expressis verbis* nemzetközi jogi szabály hiányában a jég tulajdonságai alapján az értekezés meghatározza az alkalmazható jogot.

Az értekezés jogi helyzet szempontjából megkülönbözteti a jégtáblákat (*ice floes*), a jégszigeteket (*ice islands*) és a jéglemezeket (*ice shelves*). A megkülönböztetés alapja a jég fizikai jellemzője. Emiatt a jéglemezek jogi helyzetének meghatározása mellőzhető, ugyanis rövid élettartamuk, és fizikai jellegük miatt különösebb jogi relevanciával nem bírnak. A szárazföldhöz szervesen kapcsolódó, több tíz méter vastag, évszázados eredetű jéglemez főleg a kanadai szigetvilág északi részére jellemző.²⁷ Itt a szárazföld és a jég olyan szoros kapcsolatban van, hogy nehéz pontosan megmondani, hol végződik a szárazföld, és hol kezdődik a jég. Emiatt az őslakosok azonos módon használják a jégterületet is, így a

²³ Island of Palmas (or Mianga) Case. United States of America v. The Netherlands. Permanent Court of Arbitration, The Hague. 4 April 1928. UNRIAA Vol. II. p. 854.; DUPUY, René-Jean-VIGNES, Daniel: *Handbook of the Law of the Sea*. Part I. Martinus Nijhoff Publishers, 1991. p. 537.; CRUICKSHANK, David A.: "Arctic Ice and International Law: The Escamilla Case." *Western Ontario Law Review*, Vol. 10. 1971. p. 182-183.; SIBERT, Marcel: *Traité de droit international public. Le droit de la paix*. Tome I., Dalloz, 1951.p. 866.

²⁴ 1906-7 Debates, Senate, Canada, p. 266. in: HEAD, Ivan: Canadian Claims to Territorial Sovereignty in the Arctic Regions. *McGill Law Journal*, Vol. 9. No. 3. 1963.p. 203-204.; CASTEL, J.-G.: *International Law*. 3rd Edition, Butterworths, Canada, 1976. p. 160-161.

²⁵ LAKHTINE, W.: "Rights Over the Arctic." *AJIL*, Vol. 24. 1930. p. 704.

²⁶ WILLIAMS, Sharon, A. – MESTRAL, Armand, L.C.: *An Introduction to International Law Chiefly as Interpreted and Applied in Canada*. Butterworths, Toronto, 1979. p. 131.

²⁷ BIAYS, Pierre: "Les îles de glace arctiques." *Annales de Géographie*, Vol. 62. No. 333. p. 377-380.

jogirodalom ezekre analógia útján a *terra firmara* vonatkozó szabályokat alkalmazza, a gyakorlat pedig figyelembe veszi azokat az alapvonal meghatározásánál.²⁸

A klímaváltozás hatására az egykor sok kilométerre kiterjedő jéglemezekből az áramlatok nagyobb darabokat törtek le, amelyet jégszigetnek nevezhetünk. Ezek semmilyen területszerzési jogcím tárgyai nem lehetnek, ezért próbálkoztak a szovjet jogirodalmárok a szektorelmélet alkalmazását a vízre és jégre is interpretálni. A stabilitásuk és méretük azonban biztosítja azt, hogy valamiféle hasznosításuk megoldható legyen. Akkor viszont milyen jogi kategória alá vonhatóak? Néhány lehetőség felmerült az analógia szabályainak alkalmazása nyomán, amelyet a disszertáció részletesen elemez, így a hajókra vonatkozó szabályozás alkalmazásának lehetőségét, hiszen mindkét kategória esetén vízen lebegő képződményről van szó, ám végső soron a jégszigetek irányíthatatlansága – amelyet a hajók jellemző tulajdonságaként határoztak meg – miatt ez a lehetőség kizárt. A szigetekre vonatkozó szabályozás fogalmi síkon azért kizárt, mert ugyan mindkét esetben természetes képződményről van szó, de a szárazföldi szigettel ellentétben a jégsziget nem helyhez kötött, és ugyanez az érv dönti meg a sziklákra vonatkozó szabályozás analógiájának lehetőségét is. Abban az esetben azonban, ha a Kanadában az 1960-as évek elején elterjedt gyakorlatot követve mesterségesen megerősítik a jégszigeteket, és a kontinentális talapzaton végezendő fúrások, kutatások érdekében rögzítik, így helyhez kötve a mesterséges szigetekre vonatkozó szabályozás alkalmazható rájuk.²⁹

Abban az esetben viszont, ha a jégszigetek az áramlatok mozgását követve úsznak a víz felszínén, akkor azok jogi helyzete aszerint minősíthető, hogy melyik tengerjogi zónában tartózkodnak.³⁰ Ennek a kérdésnek elsősorban akkor van jelentősége, ha a kutatás szabadságával élve a parti tengerhez képest idegen állam végez ilyen jellegű tevékenységet a mozgó jégszigeteken.

3.4. Joghatóság az arktiszi vizeken: kié az Arktisz két fő útvonala?

Az arktiszi vizeken való hajózás mindig is vonzotta a hajós népeket, ám a zord időjárási viszonyok, és a masszív jégtakaró a XX. század hajnaláig nem tette lehetővé a térség

²⁸ PHARAND, Donat: "The Legal Status of Ice Shelves and Ice Islands in the Arctic." *Les cahiers de droit*, 1969. Vol. 10. No. 3 p. 461.; JOYNER, Christopher C.: "Ice-covered Regions in International Law." *Natural Resources Journal*, Vol. 31. 1991. p. 213.

²⁹ UNCLOS 60. cikk.

³⁰ UNCLOS 56 (1).

keresztülhajózását. A térségben kialakult két útvonal – a kanadai partoktól északra húzódó *Északnyugati-átjáró*, valamint az orosz vidéktől északra eső *Északkeleti-átjáró* – viszont kulcsfontosságú lehet a jövő kereskedelmében, hadászatában.³¹

Az elemzés eredményeként az értekezés megállapítja, hogy egyes felvetések ellenére jelenleg egyik útvonal sem minősíthető nemzetközi szorosnak, így azok jogi helyzete attól függ, hogy az útvonalak bizonyos szakaszai milyen jogállású tengeri területeken húzódnak: belvízi jogállású vizeken vagy parti tengeren. A belvízi területen húzódó útvonalrész Kanada esetében lehet problematikus, ugyanis államok egy csoportja vitatja, hogy a kanadai állásponttal ellentétesen, nem történeti jogcím jogán, hanem az 1985 óta alkalmazott egyenes alapvonalak miatt minősül a kanadai szigetvilág közötti vízterület belvízi jogállásúnak,³² amely így az *Északnyugati-átjárón* való hajózási lehetőségre is kihat. Az 1982-es tengerjogi egyezmény (*United Nations Convention on the Law of Sea – UNCLOS*) 8. cikke alapján ugyanis abban az esetben, ha az adott vízterület a belvízi státust kizárólag az egyenes alapvonalaknak köszönheti, az azelőtt nem minősült annak, akkor a békés áthaladás joga továbbra is fennáll a területen. Az értekezés részletes dogmatikai elemzést tartalmaz atekintetben, hogy milyen jogi kategória alá esik a kanadai szigetvilág közötti vízterület, és arra a következtetésre jutott, hogy az kanadai belvíznek minősül, de vita tárgya, hogy milyen jogalapon.

Az *Északkeleti-átjáró* a nemzetközi hajósforgalom előtt ugyan nyitva áll, azonban az orosz szabályozás – a jég miatt javarészt indokoltan - szigorú előírásai, főként az útvonalat használni kívánó hajósok által kötelezően fizetendő eljárások ellenértéke azonban jelentős hajózási akadályt képez még a békés áthaladás jogával szemben.³³

Mindkét útvonal esetén a jövő kérdése lehet a nemzetközi szorosként minősítés lehetősége, azonban jelenleg az ehhez szükséges funkcionális kritérium feltételei nem teljesülnek. A jég olvadásával azonban a nemzetközi érdeklődés megélnkülhet, és akkor talán nemzetközi síkon is szabályozzák majd az útvonalak jogi helyzetét, ahogy már sok egyéb nemzetközi kereskedelemben fontos szerepet játszó szorosok esetében is történt.

³¹ ROUCEK, Joseph: "The Geopolitics of the Arctic." *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 42. No. 4. 1983. p. 463.

³² TEEPLE, Nancy: "L'histoire des intrusions dans l'Arctique canadien, en bref." *Le Journal de l'Armée du Canada*, Vol. 12. No. 3. hiver 2010. p. 57-59.; BRIGGS, Philip J.: "The Polar Sea Voyage and the Northwest Passage Dispute," *Armed Forces and Society*, Vol. 16. No. 3. Spring 1990. p.437-452.; DONAT, Pharand: "Canada's Sovereignty over the Northwest Passage," *Michigan Journal of International Law*, Vol. 10. 1989. p. 653.; KRASKA, James: "International Security and International Law in the Northwest Passage." *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 42. 2009. p. 1126.

³³ Ld. UNCLOS 21-26. cikk; RAGNER, Claes, Lykke: *Northern Sea Route*. Stockholm, Arena Norden, 2008. p. 122.

3.5. Kit illet az Arktisz hatalmas kontinentális talapzata és annak kiaknázatlan kincsei?

Az értekezés a vízterületen fennálló szuverenitás áttekintése után a kontinentális talapzaton való állami felségjogok lehetőségét elemzi, amely a 2007 nyarán történt orosz zászlókitűzéssel szimbolizált igénydemonstráció nyomán folyamatosan napirenden tartja az arktiszi kérdést a világpolitika napirendjén.

Az UNCLOS szerint ugyanis az államok az alapvonalától számított 200 tengeri mérföldig egyoldalú aktussal megvonhatják a kontinentális talapzatuk külső határát, azon túl azonban meghatározott limiteken belül – az alapvonalától számított 350 tengeri mérföldig vagy attól a vonaltól számított 100 tengeri mérföldig amely a 2500 méteres tengeri mélységet jelöli³⁴ – attól az időponttól számított 10 éven belül van lehetőség, amikor az erre feljogosító UNCLOS az adott államban hatályba lépett. Jelenleg is zajlik a felosztás menete a Kontinentális Talapzat Bizottságon (*Commission on the Limits of Continental Shelf– CLCS*) keresztül,³⁵ a végleges határok tekintetében pedig igen valószínű, hogy az Arktisz alatt húzódó kontinentális talapzat javarésze a parti államok joghatósága alá fog kerülni.

A probléma Oroszország részéről jelentkezik elsősorban, hiszen az állam vonatkozásában elutasította a CLCS a külső határok megállapítását, amelynek oka az elégtelen információszolgáltatás, illetve a szomszédos államokkal való határvitákban rejlik, és az orosz kormány ahelyett, hogy az ajánlásnak megfelelően cselekedett volna, 2007 nyarán a nemzeti zászlójuk kitűzésével tudatták a világgal, hogy orosz területnek tekintik az adott kontinentális talapzatrészt.

Az orosz beadvány megtestesíti a témakör két legfőbb gócpontját. Egyrészt rámutat az érintett – szomszédos, vagy szemben lévő – államok közötti kooperáció szükségességére, hiszen a földrajzi helyzet miatt számos egymást átfedő igény merülhet fel. Az együttműködés mintapéldája a norvég-dán-izlandi megegyezés, amely szerződéses úton rendezte egy, a három állam által egyaránt igényelhető terület, a Barents-tengeri Banana-mélyedés déli részének jogi sorsát, és mindhárom állam csak olyan terület vonatkozásában nyújtott be igényt a CLCS-hez,

³⁴ UNCLOS, 76. cikk (3)-(6); JARES, Vladimir: *The Continental Shelf Beyond 200 Nautical Miles: the Work of the Commission on the Limits of the Continental Shelf and the Arctic. Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 42. 2009. p. 1265.

³⁵ UNCLOS, 76. cikk (8) és II. jegyzőkönyv; ³⁵ RIDDELL-DIXON, Elizabeth: "Canada and Arctic Politics: the Continental Shelf Extension." *Ocean Development & International Law*, Vol. 39. 2008. p. 345.; MACNAB, Ron: "The Case for Transparency in the Delimitation of the Outer Continental Shelf in Accordance with UNCLOS Article 76." *Ocean Development & International Law*, Vol. 35. 2004. p. 3.

amelyeken a másik állam potenciális igénye nem merült fel. Az ilyen jellegű előzetes megegyezés kulcsfontosságú lenne, ugyanis a CLCS hatásköre nem tejed ki az elhatárolási kérdések rendezésére,³⁶ és az UNCLOS 291. cikkének értelmében a CLCS nem is vehet részt az államok közötti, kontinentális talapzatot érintő viták bírói rendezésében, nem utalhat nemzetközi bírói fórumok elé ügyet, illetőleg felperesként sem jelenhet meg előttük.³⁷ Másrészt a CLCS döntései is védettek, azok végleges jellegéhez hozzátartozik az is, hogy az ajánlások tartalmát nem vitathatja sem bírói fórum, sem a Tengerfenék Hatóság.³⁸ A kötelező tengeri vitarendezési mechanizmus kínál megoldást a nézeteltérésekre, Oroszország ugyanis az UNCLOS aláírásakor deklarációval kizárta a kötelező vitarendezési mechanizmust előíró a 286. cikk alkalmazását,³⁹ ahogyan Dánia, és Kanada is.⁴⁰ Norvégia az egyetlen Arktisz-állam, amelyik csak a választottbírói eljárást zárta ki jogvita esetén,⁴¹ az USA pedig nem is részese az egyezménynek, de a Truman-elv alapján igényei nyilvánvalóan vannak.⁴²

A másik probléma inkább geológiai, mintsem jogi jellegű: az Alpha-Mengyelejev-hátság, és a Lomonoszov-hátság geológiai hovatartozása, és így az a kérdés, hogy egyáltalán lehetnek-e a kontinentális perem részei, vagy sem. Oroszország szerint ugyanis vulkanikus eredetűek, és emiatt, az Izlandi-Feröeri-hátság részét képezik, amellyel azonos geológiai jelleget mutatnak. Az USA szerint ahhoz, hogy az oroszok bebizonyítsák, hogy az Alpha-Mengyelejev-hátság víz alatti, mélytengeri hátság, és nem óceáni hátság – és így kiterjeszhető rá az állami uralom –,⁴³ ahhoz ki kell mutatniuk a hátságok és az orosz

³⁶ MATZ-LÜCK, Nele: "Planting the Flag in the Arctic Waters: Russia's Claim to the North Pole." *Goettingen Journal of International Law*, Vol. 1. No. 2. 2009. p. 245.

³⁷ RANGEL, Vicente Marotta: "Settlement of Disputes Relating to the Delimitation of the Outer Continental Shelf." *International Marine & Coastal Law*, Vol. 21. No. 3. 2006. p. 347.; NOYES, John E.: "Judicial and Arbitral Proceedings and the Outer Limits of the Continental Shelf." *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 42. 2009. p. 1238.

³⁸ NOYES: i.m. p. 1239.

³⁹ UNCLOS, Russian Federation: Declaration upon Signature (10 Dec. 1982). http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Russian%20Federation%20Upon%20signature (2011.02.13.)

⁴⁰ UNCLOS, Canada: Declarations Upon Ratification (7 Dec. 2003). http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Canada; UNCLOS, Denmark: Declarations Upon Ratification (16 Nov. 2004). http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Denmark%20Upon%20ratification (2011.02.13.)

⁴¹ UNCLOS, Norway: Declarations Upon Ratification (June 24, 1996). http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Norway%20Upon%20ratification (2011.02.13.)

⁴² ISTED, Kathryn: "Sovereignty in the Arctic: an Analysis of Territorial Disputes & Environmental Policy Considerations." *Journal of Transnational Law & Policy*, Vol. 18. No. 2. 2009. p. 365.

⁴³ UNCLOS 76. cikk.

kontinentális perem közötti geológiai kapcsolatot.⁴⁴ Az UNCLOS-ban használt geológiai fogalmak tekintetében azonban semmilyen CLCS-hez tartozó dokumentum nem ad támpontot, és a gyakorlat még nem elég fejlett ennek pótlására.

A kontinentális talapzat 200 tengeri mérföldön túli külső határának meghatározása viszont szükséges, hiszen enélkül nem lehet pontosan megállapítani, hogy meddig terjednek az állami jogosítványok, és mikortól beszélhetünk a tengerfenékről, mint az *emberiség közös örökségéről*, a Nemzetközi Tengerfenék Hatóság joghatósága alá tartozó területről.⁴⁵ Az értekezés ezzel kapcsolatosan a lehetséges kooperációs mechanizmusokat tekinti át.

3.6. A nemzetközi szervezetek és az Arktisz: rendelkezik-e a nemzetközi közösség közös állásponttal az Arktisz problémáira vonatkozóan?

Az Arktiszon számos állam jelen van: a parti államok a területi hovatartozásuk miatt, a többiek pedig vagy a térség használata, vagy a globális felmelegedés és a környezetvédelem egybefonódó egysége miatt érintettek a sarkvidéki kapcsolatos kérdésekben. A sarkvidéki problémakör összetettsége ösztönözte az államokat arra az elhatározásra, hogy regionális összefogásra van szükség ahhoz, hogy hatékony megoldást tudjanak kidolgozni, amelyet ki lehet terjeszteni globális szintre is. A kooperáció *Gorbacsov* 1987. évi murmanszki beszéde nyomán kezdett el nagy léptékkel fejlődni,⁴⁶ és annak nyomán jött létre először 1991-ben az *Arktiszi Környezetvédelmi Stratégia (Arctic Environmental Protection Strategy-AEPS)*, majd pedig intézményesült a védelemként az *Arktisz Tanács (Arctic Council)*. Az együttműködés elsősorban környezetvédelmi indíttatású, ez az a közös nevező ugyanis, amely mentén az államok képesek közös erőfeszítéseket tenni, ám az együttműködés legnagyobb hiányossága a kötelező erejű jogalkotás hiánya; vitathatatlan előnye viszont, hogy elérte, hogy politikai egységként vegyék figyelembe a térséget a különböző egyéb fórumok során.⁴⁷

⁴⁴ USA: Notification to Russian Submission, 3. o.; SPIELMAN, Brian: "An Evaluation of Russia's Impending Claim for Continental Shelf Expansion: Why Rule 5 Will Shelve Russia's Submission." *Emory International Law Review*, Vol. 23. 2009. p. 334.

⁴⁵ OSTROFF, Ethan, G.: "International Law in the News: Russia's Claim to the Arctic." *ILSA Quarterly*, Vol.16. No. 1. 2007. p. 33.; Bunik, V. Ivan: Alternative Approaches to the Delimitation of the Arctic Continental Shelf. In: *IELR*, No. 4. 2008. p. 116.

⁴⁶ ARMSTRONG: Soviet Proposals for the Arctic: A Policy Declaration by Mr. Gorbachev. p. 68-69.

⁴⁷ KOIVUROVA, Timo-VANDERZWAAG, David L.: "The Arctic Council at 10 Years: Retrospect and Prospects." *U.B.C. Law Review*, Vol. 40. 2007. p. 130.

Az együttműködés kisebb egységei a különböző speciális, elsősorban kutatási és az őslakosok érdekeit védő szerveződések. Közös bennük ugyanakkor, hogy kapcsolatban vannak az Arktisz Tanáccsal, működésük szorosan összefügg vele.

Vannak azonban olyan nemzetközi szervezetek is, amelyek hatáskörüket tekintve csak részben foglalkoznak az Arktisz kihívásaival: ilyen az Európai Unió, és az ENSZ a Környezetvédelmi programon (*United Nations Environmental Program – UNEP*), és az Nemzetközi tengerészeti Szervezeten (*International Maritime Organisation – IMO*) keresztül. Kivételem nélkül a környezetvédelem kérdése köré szerveződik mindegyik programja.⁴⁸

A nemzetközi szervezetek jelentős fórumai az Arktisszal kapcsolatos véleménycserének, és az állami politika kialakításának, mivel a térség kezelendő problémáinak jellege nem szűkíthető le kizárólag egy szegmensre, ezért fontos azok minél szélesebb körű figyelembevétele az együttműködés, és közös cselekvés minden elemében.

3.7. Milyen válaszokat ad a nemzetközi jog az Arktisz környezeti kihívásaira?

A klímaváltozáson túl az Arktisz legfőbb ellenségét az értékei adják: a rövid útvonalakon való hajózás, valamint az offshore kiaknázások szaporodásával járó szennyezési problémák, amelyek közül is főként a hajózás az, ami már évtizedek óta potenciális veszélyforrás. Az olajszennyezés küzdelmével foglalkozó eszközök tekinthetők az Arktisz védelmében az elsődleges szabályozási szintnek, a másodlagosnak pedig az általuk veszélyeztetett területek – a légkör és a biodiverzitás például – védelmében született szabályozásnak.

Kifejezetten a jeges környezet sajátos igényeit figyelembe vevő nemzetközi környezetvédelmi egyezmény a mai napig nem született, viszont vannak olyan univerzális, illetve regionális nemzetközi környezetvédelmi egyezmények, amelyek relevánsak lehetnek az Arktisz esetében. Az Arktiszra vonatkozó környezetvédelmi szabályok ennek megfelelően két részre oszthatóak: az elégtelen nemzetközi szabályozásra adott válaszként született egyoldalú állami aktusok, illetve azok az egyezmények, amelyek szóba jöhetnek az Arktisz védelmével kapcsolatban.

⁴⁸ JOHNSEN, K. I.- ALFTHAN, B.-HISLOP, L.-SKAALVIK, J. F. (eds): *Protecting Arctic Biodiversity. Limitations and Strengths of Environmental Agreements*. United Nations Environment Programme, GRID-Arendal, 2010.; HESSE, Hartmut: "Maritime Security in a Multilateral Context: IMO Activities to Enhance Maritime Security." *International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 18. No. 3. 2003. p. 327 –336.; AIROLDI, Adele: *The European Union and the Arctic: policies and actions*. ANP 2008. Nordic Council of Ministers. Copenhagen 2008. p. 52.

Az egyoldalú aktusokkal való környezetvédelem 1970-re vezethető vissza, amikor Kanada megalkotta az *Arctic Waters Pollution Prevention Act (AWPPA)* szabályait, amely az elégtelen nemzetközi szabályozásra adott válaszként született meg, és a kárelhárítás helyett a megelőzésre helyezte a hangsúlyt.⁴⁹ Annak ellenére, hogy az AWPPA igen erős nemzetközi visszhangot váltott ki – elsősorban azért, mert az egyoldalú állami szuverenitás-kiterjesztést ellenétesnek vélték a *mare liberum* elvével –, végül azonban számos követőt talált a térségben, és 1982-ben az UNCLOS is legitimálta annak eszközét a 234. cikk bevezetésével.⁵⁰

A multilaterális környezetvédelem vonatkozásában a disszertáció sorra veszi tengeri környezet, a légkör és a biodiverzitás védelmét szolgáló, továbbá a kitermelési munkálatokat szabályozó azon egyezményeket, amelyek személyi, területi vagy tárgyi hatály miatt az Arktisz védelmét is szolgálják.

Számos környezetvédelmi célú nemzetközi egyezmény érinti az Arktisz térségét, amely egyrészt pozitívum, hiszen a területen felmerülő problémák a térség jellegéből fakadóan csak globális összefogás útján oldhatók meg, másrészt negatívum, ugyanis számos átfedés, duplikáció fordul így elő. Problémát jelent a koordináció hiánya, és legfőképpen az, hogy sok esetben az Arktisz említése mellé nem társult kellően hatékony, specifikus rendelkezés. Az is igen gyakori, hogy a releváns egyezményeknek sok esetben nem tagja az elsődleges potenciális „kártévő”, azaz valamelyik arktiszi állam, vagy az adott eszköz területi hatálya nem terjed ki a teljes területre.

Annak ellenére, hogy az államok számára saját belátásuk szerint lehetőség van védetté nyilvánítani egy-egy térséget, az Arktiszon nagyon kevés ilyet találunk.⁵¹ Pozitívum, hogy legalább specifikus nemzetközi egyezmények nyomán létrejött néhány. A Ramsari egyezmény nyomán például – amelynek minden arktiszi állam a részese – élőhelyeket,⁵² a Világörökség

⁴⁹ BEESLEY, J. Alan: "Rights and Responsibilities of Arctic Coastal States: The Canadian View." *Journal of Maritime Law & Commerce*, Vol. 3. No. 1. 1971-72. p. 6.

⁵⁰ O'BRIEN, William V. - CHAPPELLI, Armando C.: "The Law of the Sea in the Canadian Arctic: the Pattern of Controversy. Part. II." *McGill Law Journal*, Vol. 19. 1973. p. 510-517.; MCRAE, D.M. - GOUNDRY D.J.: "Environmental Jurisdiction in the Arctic Waters: The Extent of Article 234." *U.B.C. Law Review*, Vol. 16. No. 2. 1982. p. 210-213.; HUEBERT, Rob: "Article 234 and Marine Pollution Jurisdiction in the Arctic." In: ELFERINK, Alex G. Oude – ROTHWELL, Donald: *The Law of the Sea and Polar Maritime Delimitation and Jurisdiction*. Martinus Nijhoff Publishers, 2001. p. 254-255.

⁵¹ NOWLAN, Linda: "Arctic Regime for Environmental Protection." IUCN Environmental Policy and Law Paper No 44. 2001. p. 33.

⁵² Ramsar Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat. Ramsar, 2 February 1971, 996 UNTS 245. 4. cikk.

Egyezmény alapján pedig különleges természeti képződményeket kezelnek ilyenként,⁵³ és helyeznek speciális környezetvédelmi szabályok hatálya alá.

Az Arktisz különösen sérülékeny ökoszisztémája miatt rendkívül fontos lenne az *elővigyázatosság elvére (precautionary principle)* épülő szabályozási szemlélet, és a következő jelmonddal kellene kezelni a területet: *Ameddig nem vagy tisztában egy terület ökoszisztémájával, addig ne is kezd el megbolygatni.*⁵⁴

3.8. Alkalmazhatóak-e az Arktiszon az Antarktisz-rezsim hatékony védelmet biztosító fő elvei?

Az Arktisz vonatkozásában számtalanszor felmerült, hogy esetleg egy Antarktiszhoz hasonló rezsim alá kellene helyezni, konkrétan a demilitarizációt, a nukleáris fegyvermentes zóna kialakítását, a kiaknázási moratórium bevezetését szorgalmazzák, valamint felmerült annak kérdése is, hogy vajon a területet lehetne-e az emberiség közös örökségének minősíteni. Az értekezés részletesen elemzi ezen szabályozási típusok alkalmazhatóságát az Arktiszon.

A kiaknázási moratórium kérdését számos nemzetközi fórumon felvetették,⁵⁵ azonban az előrejelzések szerint a világ kőolaj- és földgázfelhasználásának 40%-át 2015-re már az offshore kiaknázások fogják adni, ez a ráta pedig a jégtakaró olvadásával csak emelkedni fog, hiszen megszűnik majd a munkálatokat akadályozó természetes akadály.⁵⁶ Ezt támasztja alá az a tény is, hogy a kontinentális talapzat 200 tengeri mérföldön túli felosztásában is mennyire aktívak az arktiszi államok, nyilván nem cél nélkül kívánnak minél nagyobb részt kihalítani a belőle, és például Oroszország is már kész kiaknázási tervekkel rendelkezik a térségben, annak ellenére, hogy jelentős szárazföldi lelőhelyei is vannak. Márpedig abszolút konszenzus

⁵³ UNESCO Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. Paris 16 November 1972. *ILM*, Vol. 11. p. 1358. 1972. 2. és 5. cikk.

⁵⁴ VANDERZWAAG, David: "Land Based Marine Pollution and the Arctic: Polarities between Principles and Practice." in: VIDAS, Davor: *Protecting the Polar Marine Environment: Law and Policy for Pollution Prevention*. Cambridge University Press, 2000. p. 175.; Tromsø Declaration on the occasion of the sixth ministerial meeting of the Arctic Council, 29th of April, 2009, Tromsø, Norway.

⁵⁵ Kyoto-Addressing the Challenges of Climate Change. The 7 Aarhus Statements on Climate Change. 6 March 2009. Aarhus Denmark. Theme 6: The Arctic. p. 13. 2. pont.; Tromsø Declaration on the occasion of the Sixth Ministerial Meeting of The Arctic Council, 29 April, 2009, Tromsø, Norway. <http://arctic-council.org/filearchive/Tromsoe%20Declaration-1..pdf> (2010. 11.02.)

⁵⁶ THEOLOGITIS, Dimitrios: "The EU Perspective for Energy and Maritime Transport." Speech at Conference „Common Concern for the Arctic” Ilulissat, Greenland, 9 September 2008.[Ilulissat Conference] p. 113. http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2008-750/at_download/publicationfile (2009.12.02.);

nélkül a moratórium nem vezethető be, ráadásul a hajós közlekedés veszélyeit nem küszöböli ki a kiaknázás betiltása, így ennél hatékonyabb eszközre van szükség.

Az elmúlt 40 évben számos szervezet hívta fel arra a figyelmet, hogy környezetvédelmi megfontolásból az Arktiszt demilitarizált, vagy legalábbis nukleáris fegyvertől mentes övezetté kellene minősíteni.⁵⁷ Ami a nukleáris fegyverek alkalmazását illeti, az *Átfogó Atomcsend Szerződéshez* való csatlakozással a részes államok a fegyverkísérleti, és más nukleáris robbantások teljes beszüntetésére vállalnak kötelezettséget, mindenhol, és minden közegben, hatóerőre tekintet nélkül, viszont ez a megállapodás sem tiltja meg a nukleáris fegyverek alkalmazását. Az eddigi nukleáris szabályozások hiányait pótló, még hatályba nem lépett, 1996-os *Átfogó Atomcsend Szerződést* viszont az USA kivételével (aki eddig csak aláírta)⁵⁸ az összes Arktisz-állam ratifikálta, és már ez is jelentős előrelépésnek tekinthető, hiszen közöttük két atomhatalom – az USA és Oroszország – is van.⁵⁹

A korábbi hasonló tárgyú nemzetközi megállapodásokkal összehasonlítva az új szerződés átfogó jellege abban nyilvánul meg, hogy hatálya a léggör, a világtűr és a víz alatti közeg mellett a földfelszín alatti kísérletekre is kiterjed, illetve, hogy semmilyen mennyiségi küszöbérték alatt nem tesz lehetővé nukleáris robbantásokat.⁶⁰

Felmerült annak kérdése is, hogy esetleg az Arktiszt az emberiség közös örökségként kellene kezelni. Az Arktisz esetében tulajdonképpen ez az idea elkésett. A tengerfenék – már amennyi marad, ha véget ér a kontinentális talapzat 200 tengeri mérföldön túli külső határainak a megvonása – így is a Tengerfenék Hatóság alá fog tartozni, mint az emberiség közös öröksége, a többi területen – a nyílt tengert kivéve pedig egyértelműen fennáll az állami uralom. A disszertáció javasolja inkább az *emberiség közös érdeke* terminológia és környezetvédelmi kategória alkalmazását, amelyet az újabb tendenciák már az emberiség közös örökségének egy ismérvének, elemének titulálnak. Ez kellőképpen kifejezi a térség

⁵⁷ VINOGRADOV, Alexandre, P – RICH, Alexander: "Arctic Disarmement." *Bulletin of the Atomic Scientists*, Vol. 20. 1964.p. 2-23.; NEWCOMBE, Hanna: "A Proposal for a Nuclear-Free Zone in the Arctic." *Peace Research, Peace Research*, Vol. 12, No. 4. 1980. p. 175-81.; Inuit Circumpolar Conference, „Arctic as a Nuclear-Free Zone, Res. 83-01, 1984. p. 30.; Legislative Assembly of the Northwest Territories: Declaration of a Nuclear-Weapons-Free Zone". Hansard, June 1986. p. 1253-4.;

⁵⁸ Az USA és a CBTB viszonyát lásd: JONAS, David S.: "The Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty: Current Legal Status in the United States and the Implications of a Nuclear Test Explosion." *International Law and Politics*, Vol. 39. 2007. p. 1007-1046.

⁵⁹ Ld. CIMBALA, Stephen J.: "Forward to Where? U.S.-Russian Strategic Nuclear Force Reductions." *Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 22. 2009. p. 68–86.

⁶⁰ The Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty (CTBT) 10 September 1996, New York, U.N. Doc. A/50/1027. Az egyezmény jelenlegi státusa ld.: http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-4&chapter=26&lang=en (2011.03.14.)

kiemelkedő szerepét az ökoszisztémában, illetőleg utal a speciális környezetvédelmi szükségleteire.⁶¹

3.9. Az értekezés konklúziója: egy Arktisz-specifikus nemzetközi egyezmény szükségessége

Összegezve az Arktisz általános nemzetközi jogi státuszával kapcsolatos ismereteket, a következő konklúzió vonható le: az Arktisz speciális nemzetközi jogi státussal bír, amelyet nem a szektorelméleten alapuló területszerzési jogcímnek tulajdoníthatunk – ahogy azt számos alkalommal hitték korábban – hanem a törékeny, és egyedülálló ökológiai sajátosságainak, amelyek indokoltta teszik, hogy a jelenleg hatályos, sok tekintetben elégtelen nemzetközi szabályozás hiányosságait egy Arktisz-specifikus nemzetközi szerződés pótolja ki, amely kifejezetten a térség igényei szerint kötelező jelleggel egy önálló rezsim alá helyezné az Arktisz vízi világát. A térség jogi helyzetét tekintve elmondható, hogy jelenleg kizárólag az útvonalak – az Északkeleti és az Északnyugati átjáró – vonatkozásában történhet változás, amennyiben azokat nemzetközi szorosság lehet majd minősíteni, illetve a 200 tengeri mérföldön túli kontinentális talapzat hovatartozása tekintetében folyik még eljárás a CLCS előtt. Jelenleg egyetlen részkomponens jogi helyzete vitatható: az Északnyugati-átjáró jogi helyzetét is befolyásoló kanadai vízterület történeti jogcímen vagy pedig egyenes alapvonalak miatti belvízi minősítésének kérdése. Ezen túlmenően azonban az Arktisz jogi státusza a nemzetközi jog hatályos szabályai szerint tisztázott.

⁶¹ SHELTON, Dinah: "Common Concern of Humanity." *Iustum Aequum Salutare*, V. 2009/1. p. 33–40.; BASLAR, Kemal: *The Concept of the Common Heritage of Mankind in International Law*. Martinus Nijhoff Publishers, 1998. p. 107-112.; LE BRIS, Catherine: "Le degel en Arctique: briser la glace entre États dans l'intérêt de l'humanité." *RGDIP*, Vol. 112. No. 2. 2008. p. 336-352.

4. A Szerző értekezés tárgykörében végzett tudományos tevékenysége

4.1. Publikációk

4.1. Magyar nyelvű tanulmányok, cikkek

1. *Az Arktisz jégvilágának nemzetközi jogi minősítése.* in: Jogtudományi Közlöny 2010/4. szám. p. 192-197/ 24.279 n.
2. *Az Arktisz története a területszerzési jogcímek tükrében I.: A kezdetektől az első területszerzési kísérletekig.* in: De iurisprudentia et iure publico, IV. évfolyam 2010/1. szám, HU ISSN 1789-0446, 49.455. n. http://www.dieip.hu/2010_1_02.pdf
3. *Az Arktisz története a területszerzési jogcímek tükrében II.: A kiaknázási lehetőségek felfedezésétől napjainkig.* in: De iurisprudentia et iure publico, IV. évfolyam 2010/2. szám. HU ISSN 1789-0446, 41.466 n. http://www.dieip.hu/2010_2_01.pdf
4. *A fenntartható fejlődés új dimenziója: az Arktisz és az EU.* in: Jogelméleti Szemle 2010/1. szám, HU ISSN 1588-080X, 46.563 n. <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>
5. *Olajszennyezés az Arktiszon - a felelősség rendezése nemzeti és nemzetközi síkon.* in: Acta Juridica et Politica - Publicationes Doctorandorum Juridicorum, 2009, Tomus IX. Fasciculus 1. p. 43-70./66.628 n.
6. *Hajózás az Arktiszon: az Északnyugati-átjáró jogi helyzete.* in: XI. Rodosz Konferenciakötet. Társadalomtudományok, 2010. ISBN: 978-973-88394-3-4. p. 59-74./37.837. n.
7. *A hajók által okozott szennyezés problémája az Arktiszon: Az egyoldalú állami aktusoké a jövő?* in: Jogtudományi Közlöny 2011/2. szám, p. 129-135.; 37.955 n.
8. *Az Északi-sarkvidék légtérének nemzetközi jogi helyzete.* In: Jogelméleti Szemle, 2011/2.; 18.693. n. <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos46.html>

4.1.2. Idegen nyelvű tanulmányok, cikkek

9. *The Protection of the Environment in the Arctic: the Future in Unilateralism?* in: Spring Wind 2010 Pécs - Conference Volume. Association of Hungarian PhD and DLA Students. ISBN: 978-615-5001-05-5. p. 66-79/ 13.325 n.
10. *The Legal Regime of Arctic Ice in International Law.* in: European Legal Studies and Research, International Conference of PhD Students in Law, Timisoara, April 2010 Conference Volume II. ISSN 2066-6403. p. 136-145/ 35.944 n.
11. *Environmental Unilateralism in the Arctic in a Human Rights Approach.* in: Second International Forum „Rule of Law and Human Rights” Kyiv, Ukrajna, Conference Volume. ISBN 978-966-8875-59-5. p. 10-17/ 37.937 n.

12. *Unilateralism and the History of the Law of the Sea: a Continuing Story?* in: Jogelméleti Szemle, 2010/2. szám HU ISSN 1588-080X, 75.005 n. <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos42.html>
13. *EU Climate Politics and Energy Questions in the Arctic*. Conference Volume, 7th International Conference of PhD Students, University of Miskolc, Innovation and Technology Transfer Center, Hungary, ISBN 978-963-661-935-0 Ö; p. 1-6./ 16.502 n.
14. *An Icy Question: The Possibility of Governing Arctic Sea Ice*. in: Jurnalul de Studii Juridice /Journal of Legal Studies/ Revue d'études juridique, Universitatea „Petre Andrei” din Iași Facultatea de Drept, Anul V. Nr. 1-2/2010., p. 29-44.; 35.692 n. http://jls.upa.ro/attachments/055_Jurnalul%20de%20Studii%20Juridice%201-2-2010.pdf
15. *The Control of Pollution from Vessels in the Arctic: formation of a customary law or breaching of international law?* in: Profectus in litteris II. – Előadások a 7. debreceni állam- és jogtudományi doktorandusz-konferencián, Szerk.: P. Szabó Béla, Szemesi Sándor, 2010. május 21.; ISSN 2062-1469, p. 75-82.; 25.158 n.
16. *L'Arctique: la place des batailles de droit international*. in: European Legal Studies and Research, International Conference of PhD Students in Law, Timisoara, April 2011, Conference Volume, ISSN 2066-6403, p. 187-197.; 47.045. n.

4.2. Tudományos előadások

2009. május 29. VI. Debreceni Doktorandusz Konferencia
Magyar nyelvű előadás tartása
Előadás címe: „Az Arktisz speciális nemzetközi jogi státusa”
2010. március 25-27. Spring Wind 2010
International PhD Conference organised by the Association of Hungarian PhD and DLA Students
Pécs, Magyarország
Angol nyelvű előadás tartása
Előadás címe: „*The Protection of the Environment in the Arctic: the Future in Unilateralism*”
2010. április 15-17. International Conference of PhD Students in Law
Timisoara, Románia
Angol nyelvű előadás tartása
Előadás címe: „*The Legal Regime of Arctic Ice in International Law*”
2010. május 7-9. Second International Forum „Rule of Law and Human Rights”
Kyiv, Ukrajna
Angol nyelvű előadás tartása
Előadás címe: „*Environmental Unilateralism in the Arctic in a Human Rights Approach*”
2010. május 21. VII. Doktorandusz Konferencia

- Debrecen, Magyarország
Magyar nyelvű előadás tartása
Előadás címe: „*A hajók által okozott szennyezés problémája az Arktiszon: az egyoldalú aktusoké a jövő?*”
2010. augusztus 8-12. 7th International Conference of PhD Students
University of Miskolc, Hungary
Angol nyelvű előadás tartása
Előadás címe: “*EU Climate Politics and Energy Questions in the Arctic*”
2010. november 11-14. XI. RODOSZ (Romániai Doktoranduszok Országis Szövetsége) Konferencia
Kolozsvár, Románia
Magyar nyelvű előadás tartása
Előadás címe: “*Hajózás az Arktiszon: az Északnyugati-átjáró jogi helyzete*”
2010. november 27. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója
Károli Gáspár Református Egyetem ÁJTK
Budapest
Angol nyelvű előadás
Előadás címe: “*Security Implications in the Arctic*”
2011. április 15. International Conference of PhD Students in Law
Timisoara, Románia
Francia nyelvű előadás tartása
Előadás címe: “*L’Arctique: la place des batailles de droit international*”
2011. május 4. “The Asian 21st Century? Changes Of The World Order”
The Third Central European Conference of Doctoral Students of Politics; Palacky University
Olomouc, Cseh Köztársaság
Angol nyelvű előadás tartása
Előadás címe: “*Stirring up the Hornets’ Nest: China and the Sea Routes of the Arctic*”
2011. május 13. Doktoranduszok I. Pécsi találkozója
Pécs
Magyar nyelvű előadás tartása
Előadás címe: “*Enyém, tied, miénk? Fókuszban az Arktisz kontinentális talapzata*”
2011. június 9. “Természeti és ipari katasztrófák - Jogi aspektusok a 2010-es ajkai vörösiszap-katasztrófa fényében”
Doktorandusz konferencia
Szeged
Magyar nyelvű előadás tartása
Előadás címe: „*Környezeti katasztrófák: az Arktisz a gazdasági fejlődés oltárán?*”

Status of the Arctic in International Law

Summary of the PhD Thesis

”The Arctic is to us what the Mediterranean was to the Greeks and Romans, the center of the world.”⁶²

1. Choice of topic and the starting point of the Thesis

The fact that international attention given to the drastic melting of ice in the Arctic region along with the speculations concerning the specific rights of Arctic States to exploit resources of the continental shelf beyond the region ensure the actuality of the dissertation.

The dissertation focuses on the expansion of State sovereignty on the Arctic.

By the end of the XVth century many States indicated their needs for maritime territories. Legality of this kind of expansion roots in Roman times when the Mediterranean Sea was considered as *mare nostrum*, the sea of Romans.⁶³ The basics of nowadays maritime law regime have formulated in the XVIIth century when two main ideas had a collision. One of them was *Grotius*' principle of *mare liberum* saying that every State has the right to navigate and to exploit the resources of the sea as no State sovereignty can be established over maritime areas.⁶⁴ In contrast, *Selden*'s *mare clausum* theory proclaimed the legality of State expansion on seas.⁶⁵ *Welwood* represented a transition between the two as agreed with *Grotius* but emphasized the possibility of coastal State to extend its sovereignty over a narrow maritime zone along the coasts to ensure State security.⁶⁶

Over the years, the theory of *mare clausum* had been forgotten, and the practice of States has established the category of territorial sea with exclusive State sovereignty except for the

⁶² HAYTON, Robert D.: “Polar Problems and International Law.” *AJIL*, Vol. 52. No. 4. 1958. p. 747.

⁶³ FAWCETT, J.E.S.: “How Free are the Seas?” *International Affairs*, Vol. 49. No.14. 1973. p. 14-22.

⁶⁴ GROTIUS, Hugo: *The Freedom of the Seas, or the Right Which Belongs to the Dutch to take part in the East Indian Trade*. The Lawbook Exchange, Ltd., 2001. Letter II.

⁶⁵ FAWCETT: i.m. p. 14.; CHURCHILL, Robin Rolf- LOWE, Alan Vaughan: *The Law of the Sea*. Manchester University Press ND, 1988. p. 3-4.; DUPUY, René Jean – VIGNES, Daniel: *A Handbook on the New Law of the Sea*. Vol. 1. Martinus Nijhoff Publishers. 1991. p. 386-387.

⁶⁶ BRUHÁCS, János: *Nemzetközi jog II. Különös rész*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2010. p. 104.

right to innocent passage of foreign ships.⁶⁷ Beyond this zone the principle of *mare liberum* has prevailed for long centuries.⁶⁸ This *status quo* has changed after the Second World War when the hidden values of continental shelf revealed and the expansion towards maritime areas has started again by *Truman Declaration* of 1945.⁶⁹ In 1958 the codification of maritime law officially introduced the rights of coastal States over territorial sea, contiguous zone and continental shelf along the coast.⁷⁰ Indeed, in 1992 the Montego Bay codification conference also established another category, the exclusive economic zone as a further State expansion over maritime areas and limited again the territory governed by the doctrine of freedom of the seas.⁷¹

However, State expansion over maritime areas has not decreased.⁷² There is a part of world which was hidden by ice and snow for long, but has many unexploited values: that is mainly the maritime area of the Arctic. The uncertainty of its legal status is rooted in the so called sector principle which was referred to as a title of territory acquisition in 1907. The misinterpretation and development of this theory has lead to confusion concerning rights related to coastal States of the Arctic.

The Thesis explores the issues around legal status of the Arctic as if it – and mainly its maritime territory – falls under the same legal regime as other seas of the world or the unique physical conditions, the presence of ice and the long period of negligence of international community has lead to a specific legal regime to apply to this area keeping in mind that its history is also influenced by its eccentricity.

2. Aims and methods of the research

⁶⁷ *Fisheries case (United Kingdom v. Norway)* [1951] ICJ Rep. 116. p. 132.; *Territorial Sovereignty and Scope of the Dispute (Eritrea v. Yemen)* [1998] 22 UNRIAA 209. p. 239.; BROWNLIE, Ian: *Principles of Public International Law*. Clarendon Press, Oxford, 1979. p. 156.

⁶⁸ SACKELFORD, Scott J.: “The Tragedy of the Common Heritage of Mankind.” *Stanford Environmental Law Journal*, Vol. 27. 2009. p. 114.

⁶⁹ Proclamation Concerning United States Jurisdiction over Natural Resources in Coastal Areas and the High Seas. [Truman declaration] Department of State Bulletin. Vol. 13. 1945. p. 485.

⁷⁰ Convention on the Continental Shelf. Geneva, 29 April 1958, 499. NTS 311. [CCS]; COBBETT, Pitt: *Cases on International Law*. Vol. 1. Peace. Sweet & Maxwell, London. 1947. p. 136-144.

⁷¹ United Nations Convention on the Law of the Sea Montego Bay, 10 December 1982. 1833 UNTS 3. [UNCLOS] 55-75. cikk.

⁷² TREVES, Tullio: “Governing The Oceans: Risks and Potential Conflicts.” XVII. Malente Symposium. More than Water – Oceans and Global Responsibility. Luebeck, 12-14 October 2008. www.draeger.com/HG/internet/pdf/Stiftung/081104_rede_treves.pdf - (2010. 09.01.)

The aim of the Thesis is to clarify the legal position of the Arctic in international law so as to analyze the controversial issues related to it, to examine the relevant coastal State jurisdiction on it in the view of international legal norms, to overview and evaluate the international cooperation aiming to response to the challenges of the region and to formulate propositions for the next steps to resolve the unsettled questions.

Questions motivating composition of the Thesis made it necessary to analyze and examine all the available knowledge and rules about diplomatic protection at the widest possible circle.

As a first step the Thesis wishes to refute that tenet in most of the Hungarian legal literature which states that the whole maritime territory of the Arctic belongs to five coastal States under the principle of sector theory. Legal questions related to the Arctic have no legal literature in Hungary, and even the domain of maritime law is also not well-researched, which has rendered the work more difficult. Author of the dissertation has attempted to fill this gap.

The starting point of the work and inspiring source of many questions were those statements of Arctic States which were declared since the 2007 continental shelf claim of Russia and that of Canada concerning sovereignty over the Northwest Passage. Analysis the legality of these claims revealed more and more problematic issues concerning the legal situation of the Arctic not to mention relation between environmental protection and Arctic problems.

In order to be able to answer all the questions, it was necessary to examine the international legal rules of acquisition of territory and maritime area in the light and context of practice and the jurisprudential results emanating from the disputes between the States concerned. These sources along with detailed examination of cases have shed light on several dogmatic questions.

3. Structure of the Thesis and summary of scientific results

The Thesis separates the different geographic zones of Arctic with respect to their specific physical specialties and analyzes them in the view of possibility of expanding State sovereignty. Accordingly, legal questions of Arctic land, ice cover, water and continental shelf are outlined in different chapters in line and then the level of international cooperation comes with the relation of international organizations with the region, the environmental regime protecting it and possible solutions proposed to increase the standard of protection.

The Thesis aimed to respond to the following questions.

3.1. Why does the whole world should care about the Arctic?

Chapter 1. defines the notion of Arctic and the territory covered by this name then it presents and proves the economic, navigational and strategic importance of the region so as its key role in climate change.

It is known for about a half century, that a huge amount of hydrocarbons – around 100-200 billion barrels of crude oil and 2-3000 trillion cubic meters of natural gas – is estimated to be hidden in the continental shelf of the region.⁷³ However, regular exploitation work is delayed by harsh climate, icy conditions and by the fact that the outer limits of the continental shelf beyond 200 nautical miles have not been delimited and even maritime State boundaries are still missing between States in this region.

Northern waters will probably be covered by ice for long even if in 2007 the ice disappeared from the surface of the Northwest Passage for a while.⁷⁴ Nevertheless, owing to climate change and technological development the significance of Arctic sea routes has already been obvious.⁷⁵ The Tokyo-London navigational route for instance, would drastically reduce if passage between the oceans is ensured elsewhere than the Panama Canal.⁷⁶

That constitutes an obstacle in navigation – reduced visibility, presence of ice, stormy weather – is an advantage in strategies. Partly as a cold war heritage, partly as a response to nowadays security challenges – illegal migration, smuggling, State security – significant military activity is present in the landward side of the Arctic.⁷⁷

Unique environmental features of the Arctic play an important role in climate change, too. Arctic is being destroyed by the consequences of climatic change so as by environmental problems due to human activity. Transforming Arctic conditions influence environment

⁷³ USGS Arctic Oil and Gas Report Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle. A USGS fact sheet from July 2008 <http://geology.com/usgs/arctic-oil-and-gas-report.shtml> (2009.12.15.)

⁷⁴ Sea Ice in Retreat. The New York Times. 01.10. 2007. http://www.nytimes.com/interactive/2007/10/01/science/20071002_ARCTIC_GRAPHIC.html (2010.11.10.)

⁷⁵ „Warming Opens Northwest Passage,” <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6995999.stm> (2009.04.26.); THEOLOGITIS, Dimitrios: “The EU Perspective for Energy and Maritime Transport.” Speech at Conference „Common Concern for the Arctic” Ilulissat, Greenland, 9 September 2008. p. 113. http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2008-750/at_download/publicationfile (2009.12.02.)

⁷⁶ POTTS, Tavis – SCHOFIELD, Clive: “Current legal developments: the Arctic.” *International Journal of Marine & Coastal Law*, Vol. 23. No. 1. 2008. p. 156.

⁷⁷ RUSSELL, Anthony: “Carpe Diem: Seizing Strategic Opportunity in the Arctic.” *JFQ*, No. 51. 2008. p. 96-97.

outside the circumpolar world as currents carry every substances that can be find in the water. The main problem is that the ecosystem of the region is extremely sensible for harmful, the effects of destruction of Arctic cannot even be estimated and the existing legal means for environmental protection cannot effectively guarantee the safety of the icy ecosystem.⁷⁸

3.2. Coastal States and the Arctic: which legal title of acquisition refers to the region?

Chapter 2. analyzes the expansion of State sovereignty over the Arctic since its first discovery and draw conclusions from State practice, territorial claims and their relation with international legal norms. In this point of view, the Chapter 2 is divided into two parts: one examining those titles of acquisition which served the right to States to acquire land areas in the Arctic (discovery and occupation), and another analyzing the title which was established to expand State sovereignty over territories which cannot be acquired by any existing legal title of international law: the sector theory elaborated by the Canadian senator *Poirier* in 1907.

Process of attaching Arctic land territories to State territories began in the XVth century with early explorations. In that time ice-coverage and harsh climatic conditions made it harder or even impeded not only the accessibility of islands along Arctic lands but the establishment of State sovereignty over them. Even if a State managed to discover a piece of land, the manifestation of State sovereignty was impossible so no effective occupation could have been realized over it. The need for territory but lack of applicable title of acquisition brought into life the theory of geographical contiguity which was first applied during the colonisation of African deserts.⁷⁹ The theory was mainly used for establishing sovereignty over maritime territory along coasts or in cases when only a huge piece of land was demanded on the right of having only a small piece of it nearby.⁸⁰

⁷⁸ KOHN, Marek: "The Arctic Killers." *New Statesman*, 13 August 2007. p. 24-26.; BUDIKOVA, Dagmar: "Role of Arctic sea ice in global atmospheric circulation: A review." *Global and Planetary Change*, Vol. 68. 2009. p. 149-163.; WEST, Mary Beth: "Arctic Warming: Environmental, Human, and Security Implications." *Vanderbilt Journal Of Transnational Law*, Vol. 42. 2009. p. 1083-1087.; "Trouble in the Arctic: how will warmer weather affect life at the top of the world." *GeoTrek*, Vol. 12. No. 12. 2007. p. 2-3.; MUIR, Magdalena, A. K.: "Oceans and Climate Change: Global and Arctic Perspectives." *Sustainable Development Law and Policy*, Vol. 7. 2006. p. 54.

⁷⁹ SHAW, Malcom N.: *International Law*. Cambridge University Press, 2003. p. 456.

⁸⁰ INCH, Donald, R.: An Examination of Canada's Claim to Sovereignty in the Arctic. *Manitoba Law Shcool Journal*, Vol. 1. 1962-1965. p. 48-49.

The dissertation analyzes the legality and applicability of geographic contiguity or as it is called in the Arctic: sector theory, as a title of acquisition of territory under the rules of international law involving State practice and legal literature.⁸¹ As it is concluded, sector theory has no legal significance in the Arctic and it cannot be used as a title of acquisition neither to land,⁸² nor to maritime areas⁸³ and not even coastal State practice could change this fact: however, some weak Russian/Soviet and Canadian efforts wished to strengthen the principle, but other Arctic States – Denmark, the USA and Norway – definitely refused to accept it as a part of international law.⁸⁴

3.3. Does the presence of ice formations influence the legal status of Arctic maritime territories? How can ice be qualified in international law?

Chapter 3 analyzes the status of ice being present on the surface of Arctic Ocean whether it is a legal category of international law or not. As for conclusion, the different physical features of ice reveal the distinction of different legal categories.

The Thesis distinguishes ice floes, ice islands and ice shelves. The first one has no legal significance as ice floes are ephemeral. Ice shelves have a thickness of several meters and are organically connected to lands. This kind of ice mainly occurs in the northern Canadian islands.⁸⁵ Here land and ice are so closely related to each other that it is impossible to know where land ends and where ice begins, therefore indigenous people use both kind of territory the same way, thus legal literature use provisions relating to *terra firma* to ice for drawing baselines, for instance.⁸⁶

⁸¹ Island of Palmas (or Mianga) Case. United States of America v. The Netherlands. Permanent Court of Arbitration, The Hague. 4 April 1928. UNRIIAA Vol. II. p. 854.; DUPUY, René-Jean-VIGNES, Daniel: *Handbook of the Law of the Sea*. Part I. Martinus Nijhoff Publishers, 1991. p. 537.; CRUICKSHANK, David A.: "Arctic Ice and International Law: The Escamilla Case." *Western Ontario Law Review*, Vol. 10. 1971. p. 182-183.; SIBERT, Marcel: *Traité de droit international public. Le droit de la paix*. Tome I., Dalloz, 1951.p. 866.

⁸² 1906-7 Debates, Senate, Canada, p. 266. in: HEAD, Ivan: Canadian Claims to Territorial Sovereignty in the Arctic Regions. *McGill Law Journal*, Vol. 9., No. 3. 1963.p. 203-204.; CASTEL, J.-G.: *International Law*. 3rd Edition, Butterworths, Canada, 1976. p. 160-161.

⁸³ LAKHTINE, W.: "Rights Over the Arctic." *AJIL*, Vol. 24. 1930. p. 704.

⁸⁴ WILLIAMS, Sharon, A. – MESTRAL, Armand, L.C.: *An Introduction to International Law Chiefly as Interpreted and Applied in Canada*. Butterworths, Toronto, 1979. p. 131.

⁸⁵ BIAYS, Pierre: "Les îles de glace arctiques." *Annales de Géographie*, Vol. 62. No. 333. p. 377-380.

⁸⁶ PHARAND, Donat: "The Legal Status of Ice Shelves and Ice Islands in the Arctic." *Les cahiers de droit*, Vol. 10. No. 3. 1969. p. 461.; JOYNER, Christopher C.: "Ice-covered Regions in International Law." *Natural Resources Journal*, Vol. 31. 1991. p. 213.

As an impact of climate change and due to the movement of currents big pieces of ice were broken down from ice shelves and became independently moving ice islands. These natural formations cannot be the subject of territory acquisition thus Soviet jurists tried to expand the application of sector theory to ice as well. However, stability and size of ice islands allows utilization of them in contrast of perception of sector theory. But then what legal rules are to apply to ice islands? Several possibilities occur by using analogy and the Thesis analyzes in details the applicability of each of them such as the analogy of ships as ice islands and ships are both floating formations, but ultimately the possibility of being controlled is missing in the case of ice islands at nowadays technological level. Analogy of ordinary islands also occurs but despite the fact that both categories are natural formations, the ordinary island is located, while ice island is moving. The same argumentation excludes the analogy of legal regime of rocks, too. In the case if ice island is artificially strengthened and used to exploit the sources of continental shelf, thus it is located like artificial islands, the analogy of the legal regime of artificial islands is to applied.⁸⁷

If the ice island is drifting with the movement of currents then the legal rules to apply depend on the maritime zone in which it is actually.⁸⁸ This solution is important only if the ice island is used for scientific purposes in respect with the principle of *mare liberum* by foreign States.

3.4. Jurisdiction over Arctic maritime area: who is entitled to the two main sea routes of the Arctic?

Sailing Arctic waters has always attracted naval nations but harsh climatic conditions and massive ice sheet on the surface have impeded regular shipping in the region until the XX.th century although two main sea routes existed there: the Northwest Passage through Canadian islands and the Northeast Passage/ Northern Sea Route along Russian coasts. Both of them may be essential for future trade and strategic.⁸⁹

Detailed examination has shed light on the fact that at the moment Arctic sea routes are not considered international strait with right of transit for all the States intended to use it thus the

⁸⁷ UNCLOS 60. cikk.

⁸⁸ Ld. UNCLOS 56 (1).

⁸⁹ ROUCEK, Joseph: "The Geopolitics of the Arctic." *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 42. No. 4. 1983. p. 463.

legal status of Northwest Passage and Northeast Passage depends on the maritime zone along that they pass: internal waters or territorial waters.

Canada states that the whole territory of Northwest Passage is internal water under historic title although a group of States argues this fact and accept internal water status as a result of using of straight baselines, thus in contrast to historic waters, the right of innocent passage remains.⁹⁰ Namely under Article 8 of United Nations Convention on the Law of Sea (UNCLOS) where the establishment of a straight has the effect of enclosing as internal waters areas which had not previously been considered as such, a right of innocent passage as provided in UNCLOS shall exist in those waters.

Chapter 4 contains detailed analyzes concerning legal status of sea territories in question and concluded that the legal status of the waters of Canadian Archipelago is questionable whether it is internal water under historic title or because of straight baselines, thus the right of navigation of foreign States is also uncertain. Presently, Canada regulates it and considers it as a national sea route and international community has not made any official comment on it.

Considering Northeast Passage, Russia has already opened it for international traffic for a while but for financial reason. The Northern Sea Route passes along internal and territorial waters where Russia regulates strictly the conditions of navigations and because of hard financial burden that foreign States need to take before entering the sea route, the Northeast Passage is not a regular trade route for international traffic. Chapter 4 contains detailed analyzes on legal regime of maritime areas of Russia, the legal situation of Northeast Passage and the possibility of becoming an international strait so as the actual system of navigation and its relation with international law, and namely with foreign ships' right to innocent passage.⁹¹

In future, both sea routes may fulfill the legal criteria of international strait but now their status is quite controversial although the negligence of international community may also change and their status may be resolved on international level just like in the case of many other important shipping routes.

⁹⁰ TEEPLE, Nancy: "L'histoire des intrusions dans l'Arctique canadien, en bref." *Le Journal de l'Armée du Canada*, Vol. 12. No. 3. hiver 2010. p. 57-59.; BRIGGS, Philip J.: "The Polar Sea Voyage and the Northwest Passage Dispute," *Armed Forces and Society*, Vol. 16. No. 3. Spring 1990. p.437-452.; DONAT, Pharand: "Canada's Sovereignty over the Northwest Passage," *Michigan Journal of International Law*, Vol. 10. 1989. p. 653.; KRASKA, James: "International Security and International Law in the Northwest Passage." *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 42. 2009. p. 1126.

⁹¹ Ld. UNCLOS 21-26. cikk; RAGNER, Claes, Lykke: *Northern Sea Route*. Stockholm, Arena Norden, 2008. p. 122.

3.5. Who is entitled to have the Arctic continental shelf and its resources?

Chapter 5 considers legal status of Arctic continental shelf which serves a top item in world politics since 2007 when Russia planted a national flag on the continental shelf under the North Pole claiming sovereign rights of it.

According to provisions of UNCLOS, coastal States can establish the outer limit of their continental shelf in a 200 nautical mile distance. Beyond that line a procedure is needed by the Commission on the Limits of Continental Shelf (CLCS) to expand – within a certain distance and time limit – State sovereignty over more parts of the continental shelf. The procedure of CLCS aims to unfold whether the part of continental shelf in question is the natural prolongation of the territory of claiming State or not.⁹²

Russia was the first State ever that made a submission to CLCS in 2001 but it was rejected for inadequate information, and unresolved delimitation issues with neighboring States. In response, Russia made the famous planting of flag to strengthen its intentions to expand State sovereignty beyond 200 nautical miles.

Russian submission symbolizes the two main problems of the issue. It points out the need for preventive cooperation of neighboring States who have unlimited maritime borders and who might have overlapping continental shelf claims. The Danish-Norwegian-Icelandic agreement of 2010 is a perfect example of cooperation as these States agreed upon their overlapping claims concerning the southern part of Banana Hole in Barents Sea before they made their submission to the CLCS and set out a way to follow. This kind of preventive settlement of potential disputes would be desirable as procedural rules of CLCS exclude disputed areas from the scope of jurisdiction,⁹³ and under Article 291 of UNCLOS disputes of States cannot be settled by CLCS and CLCS cannot even refer them to international tribunals

⁹² UNCLOS, 76. cikk (3)-(6); JARES, Vladimir: The Continental Shelf Beyond 200 Nautical Miles: the Work of the Commission on the Limits of the Continental Shelf and the Arctic. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 42. 2009. p. 1265. UNCLOS, 76. cikk (8) és II. jegyzőkönyv; ⁹² RIDDELL-DIXON, Elizabeth: “Canada and Arctic Politics: the Continental Shelf Extension.” *Ocean Development & International Law*, Vol. 39. 2008. p. 345.; MACNAB, Ron: “The Case for Transparency in the Delimitation of the Outer Continental Shelf in Accordance with UNCLOS Article 76.” *Ocean Development & International Law*, Vol. 35. 2004. p. 3.

⁹³ MATZ-LÜCK, Nele: “Planting the Flag in the Arctic Waters: Russia’s Claim to the North Pole.” *Goettingen Journal of International Law*, Vol. 1. No. 2. 2009. p. 245.

and cannot appear as applicant before one.⁹⁴ On the other hand, the mandatory recommendations of CLCS are also protected, and the content cannot be disputed by any other international or national forum, not even by the International Seabed Authority.⁹⁵ Mandatory dispute settlement mechanism of UNCLOS do not offer effective solution as Norway is the only Arctic State which has at least adopted arbitration as a form of dispute settlement,⁹⁶ but the others, Denmark, Canada and Russia⁹⁷ has declared not to use any of them, while the USA is not a party to the UNCLOS at all, but establish claims over the continental shelf under the 1945 Truman Declaration.⁹⁸ So, potential disputes are to be faced.

The other problem is related to a geological and not a legal problem. That is the legal qualification of Alpha-Mendeleev and Lomonosov Ridge and the question is whether they form a part of continental margin.

According to Russia, these ridges are volcanic and this way they form the part of the Icelandic-Faroe Ridge. In response, the USA suggests that in order to gain this territory Russia need to prove that the Alpha Mendeleev Ridge is a submarine and not an oceanic elevation,⁹⁹ but for this geological connection between the ridges and the Russian continental shelf.¹⁰⁰ The only problem is that no document of CLCS gives any guideline concerning the meaning of and the difference between the geological terms used by UNCLOS and the 11 recommendations already elaborated by CLCS have not formed any applicable practice yet.

⁹⁴ RANGEL, Vicente Marotta: "Settlement of Disputes Relating to the Delimitation of the Outer Continental Shelf." *International Marine & Coastal Law*, Vol. 21. No. 3. 2006. 347. o.; NOYES, John E.: "Judicial and Arbitral Proceedings and the Outer Limits of the Continental Shelf." *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 42. 2009. p. 1238.

⁹⁵ NOYES: i.m. p. 1239.

⁹⁶ UNCLOS, Norway: Declarations Upon Ratification (June 24, 1996). http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Norway%20Upon%20ratification (2011.02.13.)

⁹⁷ UNCLOS, Russian Federation: Declaration upon Signature (10 Dec. 1982). http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Russian%20Federation%20Upon%20signature (2011.02.13.); UNCLOS, Canada: Declarations Upon Ratification (7 Dec. 2003). http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Canada; UNCLOS, Denmark: Declarations Upon Ratification (16 Nov. 2004). http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Denmark%20Upon%20ratification (2011.02.13.)

⁹⁸ ISTED, Kathryn: "Sovereignty in the Arctic: an Analysis of Territorial Disputes & Environmental Policy Considerations." *Journal of Transnational Law & Policy*, Vol. 18. No. 2. 2009. p. 365.

⁹⁹ UNCLOS 76. cikk.

¹⁰⁰ United States of America: Notification Regarding the Submission Made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf (Mar. 18, 2002) http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/rus01/CLCS_01_2001_LOS_USAtext p. 3.; SPIELMAN, Brian: "An Evaluation of Russia's Impending Claim for Continental Shelf Expansion: Why Rule 5 Will Shelve Russia's Submission." *Emory International Law Review*, Vol. 23. 2009. p. 334.

However, establishment of the outer limits of continental shelf beyond 200 nautical miles is essential not only because of State interests but for the delimitation of the territory of *common heritage of mankind* and thus the jurisdiction of International Seabed Territory.¹⁰¹

3.6. International organizations and the Arctic: does international community have a common response to Arctic issues?

Many States are situated in the Arctic: coastal States due to geographic position and others States affected by common effects of climate change and environmental challenges of the region. Complexity of problems related to Arctic drove States to a regional cooperation in order to be able to develop an effective solution. The initial idea of cooperation roots in the famous Murmansk speech of Gorbachev in 1987¹⁰² which has led to the establishment of *Arctic Environmental Protection Strategy (AEPS)*, than to the actual forum of cooperation: to the *Arctic Council*. Cooperation is based on environmental questions and tries to neglect political statements concerning sovereignty debates, but the main deficiency of the system is the lack of mandatory rules set out for environment problems. Despite this weakness of the Arctic Council, its real success lies in the fact that the Arctic is now taken into account as an independent political region with all its values and its problems to be resolved.¹⁰³

There are other forms of cooperation specially based on research works and the protection of interests of indigenous people which are in strong relation with the Arctic Council,¹⁰⁴ and there are international organizations which are dealing with Arctic challenges among their main scope of cooperation like the *European Union* and the *United Nations* (through the work of United Nations Environmental Program – UNEP, and International Maritime Organization – IMO).¹⁰⁵

¹⁰¹ OSTROFF, Ethan, G.: "International Law in the News: Russia's Claim to the Arctic." *ILSA Quarterly*, Vol.16. No. 1. 2007. p. 33.; BUNIK, V. Ivan: Alternative Approaches to the Delimitation of the Arctic Continental Shelf. In: *IELR*, No. 4. 2008. p. 116.

¹⁰² ARMSTRONG: Soviet Proposals for the Arctic: A Policy Declaration by Mr. Gorbachev. p. 68-69.

¹⁰³ KOIVUROVA, Timo-VANDERZWAAG, David L.: "The Arctic Council at 10 Years: Retrospect and Prospects." *U.B.C. Law Review*, Vol. 40. 2007. p. 130.

¹⁰⁴ WILLIAMS, Tim: "The Arctic: Organizations Involved in Circumpolar Cooperation." Parliamentary Information and Research Service Publication, PRB 08-15E, 24. October 2008. p. 3.

¹⁰⁵ JOHNSEN, K. I.- ALFTHAN, B.-HISLOP, L.-SKAALVIK, J. F. (eds): *Protecting Arctic Biodiversity. Limitations and Strengths of Environmental Agreements*. United Nations Environment Programme, GRID-Arendal, 2010.; HESSE, Hartmut: "Maritime Security in a Multilateral Context: IMO Activities to Enhance Maritime Security." *International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 18. No. 3. 2003. p. 327 –336.;

International organizations are important scenes for exchange of views and for policy-making as Arctic problems need global cooperation.

3.7. How does international environmental law protect Arctic ecosystem?

Apart from climate change, the main enemies of the region are the main values of it as well: shorter sea routes which increase maritime traffic which has been a major risk for decades and offshore exploitation works as potential pollution factors.

The prevention of pollution deriving from the use of the region for shipping and exploiting constitutes the first level of regulation while the protection of areas endangered by pollution constitutes the second level of regulation. However, no specific convention protecting the Arctic exists; there are international conventions which might be relevant for the protection of segments of Arctic ecosystem.

Rules of environmental protection in the Arctic can be divided into two parts: unilateral State acts that were created in response to the inadequate international regulation of environmental protection of the late 1960; and those international conventions and agreements that may also serve for the protection of Arctic ecosystem.

Protection of the Arctic environment by unilateral act of States has started in 1970 with the elaboration of the Canadian *Arctic Waters Pollution Prevention Act (AWPPA)* ensuring adequate protection to the region based on the principle of pollution prevention instead of reparation.¹⁰⁶ Although AWPPA had strong resonance because of unilateral limitation of the freedom of the seas, it finally got many supports and it was legitimated by Article 234 of UNCLOS in 1982.¹⁰⁷

Considering multilateral environmental protection, the Thesis analyzes conventions that might ensure the protection of Arctic marine, atmosphere, biodiversity and the safety of

AIROLDI, Adele: *The European Union and the Arctic: policies and actions*. ANP 2008. Nordic Council of Ministers. Copenhagen 2008. p. 52.

¹⁰⁶ BEESLEY, J. Alan: "Rights and Responsibilities of Arctic Coastal States: The Canadian View." *Journal of Maritime Law & Commerce*, Vol. 3. No. 1. 1971-72. p. 6.

¹⁰⁷ O'BRIEN, William V. - CHAPELLI, Armando C.: "The Law of the Sea in the Canadian Arctic: the Pattern of Controversy. Part. II." *McGill Law Journal*, Vol. 19. 1973. p. 510-517.; MCRAE, D.M. - GOUNDREY D.J.: "Environmental Jurisdiction in the Arctic Waters: The Extent of Article 234." *U.B.C. Law Review*, Vol. 16. No. 2. 1982. p. 210-213.; HUEBERT, Rob: "Article 234 and Marine Pollution Jurisdiction in the Arctic." In: ELFERINK, Alex G. Oude – ROTHWELL, Donald: *The Law of the Sea and Polar Maritime Delimitation and Jurisdiction*. Martinus Nijhoff Publishers, 2001. p. 254-255.

exploitation works. Many environmental conventions refer to the Arctic and it is a positive fact as problems related to Arctic issues need global cooperation but the large number of conventions also serves for a chaos, overlapping regulations and problems of application because of the different circle of member States and the difference in the territorial scope of regulations. The main problem is the lack of Arctic specific provisions.

Despite the possibility of establishing *special areas* with specific environmental regulations to a certain sensitive area, only a few exist in the Arctic¹⁰⁸ on the ground of Ramsar convention¹⁰⁹ and World Heritage Convention.¹¹⁰

Existing conventions do not resolve the problem of sensitive and vulnerable ecosystem of the Arctic which needs a specific regulation based on *precautionary principle* with the following slogan as scientist still not have the necessary information about the effects of harmful impacts to this are: as long as you are not aware of the ecosystem of a territory, do not start to disturb it.¹¹¹

3.8. Could the principles governing Antarctica ensure an effective protection to the Arctic?

Many times the question arises whether it is useful to apply the main governing principles of the successful environmental protection regime of the Antarctica in the case of the Arctic. Chapter 8 analyzes the possibility of application of these principles in the Arctic, namely demilitarization, nuclear weapon free zone, moratorium on claims and exploitation and even the regime of *common heritage of mankind* which is not applicable in Antarctica either.¹¹²

As for moratorium on claims, it is not a possibility anymore as States are eager for expanding their sovereignty over the continental shelf of the Arctic as much as possible and this is the reason why the possibility of establishing moratorium on exploitation is also

¹⁰⁸ NOWLAN, Linda: "Arctic Regime for Environmental Protection." IUCN Environmental Policy and Law Paper No 44. 2001. p. 33.

¹⁰⁹ Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat. Ramsar, 2 February 1971, 996 UNTS 245. 4. cikk.

¹¹⁰ UNESCO Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. Paris 16 November 1972. *ILM*, Vol. 11. p. 1358. 1972. 2. és 5. cikk.

¹¹¹ VANDERZWAAG, David: "Land Based Marine Pollution and the Arctic: Polarities between Principles and Practice." in: VIDAS, Davor: *Protecting the Polar Marine Environment: Law and Policy for Pollution Prevention*. Cambridge University Press, 2000. p. 175.; Tromsø Declaration on the occasion of the sixth ministerial meeting of the Arctic Council, 29th of April, 2009, Tromsø, Norway.

¹¹² Kyoto-Addressing the Challenges of Climate Change. The 7 Aarhus Statements on Climate Change. 6 March 2009. Aarhus Denmark. Theme 6: The Arctic. p. 13. 2. pont.; Tromsø Declaration on the occasion of the Sixth Ministerial Meeting of The Arctic Council, 29 April, 2009, Tromsø, Norway. <http://arctic-council.org/filearchive/Tromsoe%20Declaration-1..pdf> (2010. 11.02.)

hopeless. According to scientific forecasts 40% of total world consumption of oil and gas will be given by offshore sources by 2015 and this rate will probably increase with melting of ice as the Arctic contains 25% of the untapped sources of the world.¹¹³ That is why States are urging to define the outer limits of continental shelf beyond 200 nautical miles. The only solution is to strictly regulate the exploitation work in order to protect the environment as a moratorium will definitely not do the task.

In the past 40 years many voices were heard on international level in order to demilitarize the Arctic or at least to create a nuclear weapon free zone in order to terminate environment pollution from militarization.¹¹⁴ Demilitarization will not be introduced as State security reasons have a long tradition on having military defensive forces in the region. As for unwelcomed impacts of nuclear weapons, the relatively newly created Nuclear Test Ban Treaty (NTBT) provides for the solution for some of the problems as each State Party undertakes not to carry out any nuclear weapon test explosion or any other nuclear explosion, and to prohibit and prevent any such nuclear explosion at any place under its jurisdiction or control. All the Arctic States have already joined the treaty except for the USA whose ratification is still missing.¹¹⁵ Compared to other nuclear treaties, the 1996 NTBT is comprehensive as it refers to ban on nuclear tests in the outer space, seabed, and atmosphere, too and applies zero tolerance, and different technologies are used to monitor compliance with the Treaty.¹¹⁶

Qualification as the common heritage of mankind is also problematic as claims towards Arctic territories exist and are under validation process of the CLCS. The leftover – if there will be any – beyond the outer limit of the continental shelf will be governed by the *International Seabed Authority* as common heritage of mankind, but most of the Arctic will

¹¹³ THEOLOGITIS, Dimitrios: "The EU Perspective for Energy and Maritime Transport." Speech at Conference „Common Concern for the Arctic" Ilulissat, Greenland, 9 September 2008.[Ilulissat Conference] p. 113. http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2008-750/at_download/publicationfile (2009.12.02.);

¹¹⁴ VINOGRADOV, Alexandre, P – RICH, Alexander: "Arctic Disarmement." *Bulletin of the Atomic Scientists*, Vol. 20. 1964.p. 2-23.; NEWCOMBE, Hanna: "A Proposal for a Nuclear-Free Zone in the Arctic." *Peace Research*, *Peace Research*, Vol. 12, No. 4. 1980. p. 175-81.; Inuit Circumpolar Conference, „Arctic as a Nuclear-Free Zone, Res. 83-01, 1984. p. 30.; Legislative Assembly of the Northwest Territories: Declaration of a Nuclear-Weapons-Free Zone". Hansard, June 1986. p. 1253-4.; PHARAND, Donat: "The Case for an Arctic Region Council and a Treaty Proposal." *RGD*, Vol. 23. 1992. p. 184.

¹¹⁵ JONAS, David S.: "The Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty: Current Legal Status in the United States and the Implications of a Nuclear Test Explosion." *International Law and Politics*, Vol. 39. 2007. p. 1007-1046. Ld. CIMBALA, Stephen J.: "Forward to Where? U.S.-Russian Strategic Nuclear Force Reductions." *Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 22. 2009. p.68–86.

¹¹⁶ The Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty (CTBT) 10 September 1996, New York, U.N. Doc. A/50/1027. Status of CTBT. http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-4&chapter=26&lang=en (2011.03.14.)

be more or less covered by State sovereignty. The Thesis proposes the qualification of common concern of mankind instead of common heritage as the former category refers to those areas that need special treatment to sustain as an important part of natural heritage of the world. This quality of the Arctic is already recognized by international law.¹¹⁷

3.9. Conclusion of Thesis: the need for an Arctic specific convention

Author of the dissertation has undertaken to analyze the works of legal publicists and the available decisions of legal practice, endeavors to form a unified point of view about the possibilities of regulating the main environmental challenges of the Arctic under the present rules of international law.

Summing up, the Arctic has special status in international law but not because of the application of sector principle, as it still a common belief, but for the reason of its special, unique and extremely sensitive ecosystem which demands special treatment and protection on international level that is not ensured. Deficiencies of the present environmental regime should be completed by a mandatory Arctic specific convention responding to all demands of the region.

Considering legal status of the region, that of sea routes might change in the future if the conditions of legal qualification of international straits are fulfilled. The other major change in legal questions of the Arctic is related to the outer limits of continental shelf beyond 200 nautical miles and the settlement of problems of overlapping claims. Apart from these two issues the legal regime of the Arctic is clear and regulated by general rules of international law.

¹¹⁷ SHELTON, Dinah: "Common Concern of Humanity." *Iustum Aequum Salutare*, V. 2009/1. p. 33–40.; BASLAR, Kemal: *The Concept of the Common Heritage of Mankind in International Law*. Martinus Nijhoff Publishers, 1998. p. 107-112.; LE BRIS, Catherine: "Le degel en Arctique: briser la glace entre États dans l'intérêt de l'humanité." *RGDIP*, Vol. 112. No. 2. 2008. p. 336-352.

4. Scientific work of the Author in the subject matter of the Thesis

4.1. Publications

4.1. Essays and articles in Hungarian

1. *Az Arktisz jégvilágának nemzetközi jogi minősítése.* in: Jogtudományi Közlöny 2010/4. szám. p. 192-197/ 24.279 n.
2. *Az Arktisz története a területszerzési jogcímek tükrében I.: A kezdetektől az első területszerzési kísérletekig.* in: De iurisprudencia et iure publico, IV. évfolyam 2010/1. szám, HU ISSN 1789-0446, 49.455. n. http://www.dieip.hu/2010_1_02.pdf
3. *Az Arktisz története a területszerzési jogcímek tükrében II.: A kiaknázási lehetőségek felfedezésétől napjainkig.* in: De iurisprudencia et iure publico, IV. évfolyam 2010/2. szám. HU ISSN 1789-0446, 41.466 n. http://www.dieip.hu/2010_2_01.pdf
4. *A fenntartható fejlődés új dimenziója: az Arktisz és az EU.* in: Jogelméleti Szemle 2010/1. szám, HU ISSN 1588-080X, 46.563 n. <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>
5. *Olajszennyezés az Arktiszon - a felelősség rendezése nemzeti és nemzetközi síkon.* in: Acta Juridica et Politica - Publicationes Doctorandorum Juridicorum, 2009, Tomus IX. Fasciculus 1. p. 43-70./66.628 n.
6. *Hajózás az Arktiszon: az Északnyugati-átjáró jogi helyzete.* in: XI. Rodosz Konferenciakötet. Társadalomtudományok, 2010. ISBN: 978-973-88394-3-4. p. 59-74./37.837. n.
7. *A hajók által okozott szennyezés problémája az Arktiszon: Az egyoldalú állami aktusoké a jövő?* in: Jogtudományi Közlöny 2011/2. szám, p. 129-135.; 37.955 n.
8. *Az Északi-sarkvidék légtérének nemzetközi jogi helyzete.* In: Jogelméleti Szemle, 2011/2.; 18.693. n. <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos46.html>

4.2. Essays and articles in English and French

9. *The Protection of the Environment in the Arctic: the Future in Unilateralism?* in: Spring Wind 2010 Pécs - Conference Volume. Association of Hungarian PhD and DLA Students. ISBN: 978-615-5001-05-5. p. 66-79/ 13.325 n.
10. *The Legal Regime of Arctic Ice in International Law.* in: European Legal Studies and Research, International Conference of PhD Students in Law, Timisoara, April 2010 Conference Volume II. ISSN 2066-6403. p. 136-145/ 35.944 n.
11. *Environmental Unilateralism in the Arctic in a Human Rights Approach.* in: Second International Forum „Rule of Law and Human Rights” Kyiv, Ukrajna, Conference Volume. ISBN 978-966-8875-59-5. p. 10-17/ 37.937 n.

12. *Unilateralism and the History of the Law of the Sea: a Continuing Story?* in: Jogelméleti Szemle/Journal of Legal Theory/Journal de Théorie du Droit/Zeitschrift für RechtsTheorie, 2010/2. szám HU ISSN 1588-080X, 75.005 n.
<http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos42.html>
13. *EU Climate Politics and Energy Questions in the Arctic*. Conference Volume, 7th International Conference of PhD Students, University of Miskolc, Innovation and Technology Transfer Center, Hungary, ISBN 978-963-661-935-0 Ö; p. 1-6./ 16.502 n
14. *An Icy Question: The Possibility of Governing Arctic Sea Ice*. in: Jurnalul de Studii Juridice /Journal of Legal Studies/ Revue d'études juridique, Universitatea „Petre Andrei” din Iași Facultatea de Drept, Anul V. Nr. 1-2/2010., p. 29-44.; 35.692 n.
http://jls.upa.ro/attachments/055_Jurnalul%20de%20Studii%20Juridice%201-2-2010.pdf
15. *The Control of Pollution from Vessels in the Arctic: formation of a customary law or breaching of international law?* in: Profectus in litteris II. – Előadások a 7. debreceni állam- és jogtudományi doktorandusz-konferencián, Szerk.: P. Szabó Béla, Szemesi Sándor, 2010. május 21.; ISSN 2062-1469, p. 75-82.; 25.158 n.
16. *L'Arctique: la place des batailles de droit international*. in: European Legal Studies and Research, International Conference of PhD Students in Law, Timisoara, April 2011, Conference Volume, ISSN 2066-6403, p. 187-197.; 47.045. n.

4.2. Presentations

May 29 2009	<u>PhD Conference at University of Debrecen</u> Hungary Presentation in Hungarian Title of presentation: „Az Arktisz speciális nemzetközi jogi státusa”
25-27 March 2010	<u>Spring Wind 2010</u> International PhD Conference organised by the Association of Hungarian PhD and DLA Students Pécs, Hungary Presentation in English Title of presentation: „The Protection of the Environment in the Arctic: the Future in Unilateralism?”
15-17 April 2010	<u>International Conference of PhD Students in Law</u> Timisoara, Romania Presentation in English Title of presentation: “ <i>The Legal Regime of Arctic Ice in International Law</i> ”
7-9 May 2010	<u>Second International Forum „Rule of Law and Human Rights”</u> Kyiv, Ukraine Presentation in English

- 21 May 2010
 Title of presentation: “*Environmental Unilateralism in the Arctic in a Human Rights Approach*”
PhD Conference at University of Debrecen
 Hungary
 Presentation in Hungarian
- 8-12 August 2010
 Title of presentation „*A hajók által okozott szennyezés problémája az Arktiszon: az egyoldalú aktusoké a jövő?*”
7th International Conference of PhD Students
 University of Miskolc, Hungary
 Presentation in English
- 11-14 November 2010
 Title of presentation: “*EU Climate Politics and Energy Questions in the Arctic*”
XI. RODOSZ Conference
 Cluj Napoca, Romania
 Presentation in Hungarian
- 27 November 2010
 Title of presentation: “*Hajózás az Arktiszon: az Északnyugati-átjáró jogi helyzete*”
PhD Conference at Reformed University of Károli Gáspár
 Budapest, Hungary
 Presentation in English
- 15 April 2011
 Title of presentation: “*Security Implications in the Arctic*”
International Conference of PhD Students in Law
 Timisoara, Romania
 Presentation in French
- 4 May 2011
 Title of Presentation: “*L’Arctique: la place des batailles de droit international*”
- 4 May 2011
 “The Asian 21st Century? Changes Of The World Order”
 The Third Central European Conference of Doctoral Students of Politics;
 Palacky University
 Olomouc, Cseh Köztársaság
 Presentation in English
- 13 May 2011
 Title of presentation: “*Stirring up the Hornets’ Nest: China and the Sea Routes of the Arctic*”
 Ist Meeting of PhD Students at Pécs
 Pécs, Hungary
 Presentation in Hungarian
- 9 June 2011
 Title of presentation: “*Enyém, tied, miénk? Fókuszban az Arktisz kontinentális talapzata*”
 “Természeti és ipari katasztrófák - Jogi aspektusok a 2010-es ajkai vörösiszap-katasztrófa fényében”
 Doktorandusz konferencia
 Szeged
 Magyar nyelvű előadás tartása
 Előadás címe: „*Környezeti katasztrófák: az Arktisz a gazdasági fejlődés oltárán?*”